

Milan Begović

Bez trećeg

drama u tri čina

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

UPRVI ČIN _____	4
DRUGI ČIN _____	17
TREĆI ČIN _____	28
RJEČNIK _____	37

OSOBE:

MARKO BARIĆ
GIGA, njegova žena

*Radnja se zbiva u Zagrebu, koncem februara 1926. godine, u jednoj jedinoj noći, u jednoj prostori-
riji male barokne jednokatnice sa visokim parterom i mansardom, u Kuševićevoj ulici u Gornjem
gradu.*

PRVI ČIN

Večer je, nešto iza devet sati, koncem februara. Salon Gige Barićeve osvjetljen je samo od uličnog fenjera čije slabo svijetlo pada koso na uski prorez zida kraj prozora. U polumraku jedva se vide konture pokućstva što se naokolo poredalo crno i sablasno: klavir se protegao kao tamna masa kakvog mamuta, a visoki se tabernakl uspravio kao golem medvjed što čuči uza zid. Kiša udara krupno o stakla na prozorima, a izvana dopire šum kišnice što curi sa krovova i prosiplje se možda u kanal ili teče ulicom. Atmosfera je teška, sumorna, puna gnjiloće i jugovine. Najednom se začuje kako je netko snažno i nestrpljivo potegao starinsko zvono na kućnim vratima: dug, isprekidan zvuk prosuo se kroz čitavu kuću. Gore, u mansardi, užurbaše se laki koraci, a kristali na lusteru zazveckaju, kao da se nešto dogovaraju. Gore je zacijelo netko otvorio prozor. I začu se

ŽENSKI GLAS: Šta želite? Odozdo, sa ulice odgovori:

MUŠKI GLAS: Je li gospođa Barićeva kod kuće?

ŽENSKI GLAS odgovara: Nije, ali mora doći svaki čas.

MUŠKI GLAS: Pustite me u kuću. Pričekat ću.

ŽENSKI GLAS iza nekoliko sekunda, kao da oklijeva: Ja vas ne poznam. Ne biste li se mogli navratiti malo kasnije?

MUŠKI GLAS ražesti se: Pa kud ću sad, po tom vremenu? Otvorite! Onda nadoda nešto blaži u tonu: Gospođa me zna vrlo dobro. I nastavi iza male pauze: Zar nije primila moj telegram?

ŽENSKI GLAS: Jedan je telegram došao; ali gospođa je već bila izašla.

Nad plafonom se opet začuše kratki, hitri koraci. I opet zveket kristala. Zatim mir od nekoliko minuta. Onda se naglo u dnu otvoriše lijeva vrata, a unutra upade svijetlo iz predsoblja. U pačetvorini vrata stajao je, osvjetljen vanjskim svijetlom, krupan, visok čovjek, u kabanici, sa mekanim, širokim šeširrom na glavi, držeći u svakoj ruci po jedan putni kovčeg. To je Marko Barić. Iza njega kao da se prignila neka žena da mu prihvati jedan od kovčega.

MARKO zakrene ramenom kao da se otimlje: Ne, ne. Nek to zasada ostane sa mnom.

ŽENSKI GLAS iza njega, u predsoblju, s plahim i devotnim akcentom: Ako je gospodin gladan, mogu nešto donijeti. Prihvati odmah nešto naglije: Ili će gospodin radije pričekati gospođu?

MARKO još uvijek na vratima: Radije pričekajmo gospođu. Nakon kratkog promišljanja nastavi: A ne znate točno kad će se vratiti?

ŽENSKI GLAS: Malo prije je telefonirala da čeka negdje tamo dok kiša popusti.

MARKO se malo pomakne kao da će ući. Pri tom reče: Vraga će to popustiti! I okrene se opet prema predsoblju: Kako se vi zovete?

ŽENSKI GLAS: Franciska.

MARKO prihvati ponešto žovijalno: Harašo, Franciska! Ja ću sjesti ovdje i pričekati. Međutim: uzmite ovo! Spusti kraj sebe kovčega, suče sa sebe kabanicu i preda je Franciski. I šesir. Pograbivši nato opet svoje kovčega, stupi za jedan korak naprijed, pa kao da pogledom traži po zi-

du, kraj vrata, kontakt: Aha, tu je kontakt. Spusti jedan kovčeg na zemlju, zavrne kontakt, a kristalni luster plane. Tad se okrene prema predsoblju: Sad vas više ne trebam. Hvala. Zatvori vrata, ponese oba svoja kovčega i stavi ih lijevo kraj verande, iza klavira i tu stane. Držeći malko otvorena usta, prijede mirnim ispitivalačkim pogledom od komada do komada pokućstva, sve unakolo, onda još jedanput od slike do slike, pa spusti oči na veliki ćilim perzijski kao da ispituje šare na njemu, a najzad ih diže k lusteru što je pun svjetla i odraza u kristalima. I tiho, više sa akcentom žalbe nego zadovoljstva, reče sam za se: Tu je dobro. Naslonivši se tijelom na klavir, prijede polako preko čela dlanom koji spusti najprije preko jednog, a onda preko drugog oka, zatim licem, i najzad zaokruži podbradak. Kao da se ne snalazi, kao da ne vjeruje da je tu gdje sada stoji. Konačno, gledajući neprestano oko sebe, uputi se sporim korakom nadesno, prema stolu. I kad dođe do najbližeg fotelja, uvali se komotno u nj, prebaci jedno koljeno preko drugog, pa, kao da odavna nije tako sjedio, reče, malo zadovoljniji nego prije: Harašo! Tu je direktno izložen svjetlu sa lusteru i sad se jasno vidi njegovo zagasito, ponešto brutalno lice, ispresijecano krupnim naborima koji su se na čelu lomili jakom poprečnom brazgotinom što se protegla od vrha luka lijeve obrve do ruba kose nad desnom slijepočicom. Obrastao crnom, nešto prosijedom bradom i dosta dugim kosama, počesljanim preko glave, daje u svojoj ruskoj crnoj bluzi dojam ruskog čovjeka, što se povećava njegovim jako izbočenim ličnim kostima. Obuven je u visoke čizme, mutne i dulje vremena neosvjetlane, ali ne blatne. Uopće vidi se da dolazi s puta, sa dugog odsustva. Kad se malo razdragao u fotelju, stisnuvši mišicama tijelo i maknuvši dvaput ramenima, izvadi drvenu dozu i pripali benzinskim upaljačem cigaretu. Iza nekoliko dimova diže se i pođe do jednog od svojih kovčega, otvori ga, izvučuče iz njega ciharmoniku, uhvatioši je za tipke da se protegla i sa nekoliko neskladnih tonova jeknula. I vrati se natrag na fotelj gdje je prije sjedio. Držeći cigaretu u ustima, zapreludira neku poznatu rusku pjesmu. Uto zazvoni telefon. On se digne, baci instrumenat u fotelj, skine slušalicu s aparata, sluša radoznalo i napeto, odgovara kratko: Ne, gospođa nije kod kuće. Šta želite? - Tko sam ja? No da... Jedan gost. A vi molim? Profesor... Kako ono rekoste? - Profesor Simeoni, razumijem. - To bih i ja htio znati. Ali mislim da neće dugo. - Drage volje. Koji broj? 34-57. On izvadi iz džepa olovku i potraži po stolu kakvu hartiju da napiše broj. Pograbila jedno pismo što je bilo tu, pogleda kuvert, prevrćući ga hitro s jedne i s druge strane; kuvert je za tren zauzeo svu njegovu pažnju iz koje ga ponovno istragne glas iz telefona. On odgovara: - Jest, još večeras. Koji ste ono broj rekli? - Da, 34-57. Napiše broj na kuvert koji uzme u ruku prije nego li je objesio slušalicu. Zapali lampu na stolu, promotri još jednom kuvert na kome je otraga gravirana zlatna grofovska kruna. Zaklima ironično glavom: Grofovska kruna! Baci prezirno ono pismo na stol i reče: - Još toga ima danas! Sad opazi na stolu telegram. Otvori ga, gleda neko vrijeme u nj kao da traži u njemu čas kad je prispio. Spusti ga opet nehajno na stol, digne glavu i uputi se prema vratima desno i pokuša da ih otvori. Zaključana su. Tu se malo zadrži, neodlučan onda pođe do verande kojoj su unutarinja stakla zastrta bijelim batistenim vitražama, odgrne jednu i pogleda kroz staklo. Tamo kao da je opazio nešto što je izazvalo u njemu jak interes. Otvori naglo vrata verande i uđe u nju. Nakon nekoliko trenutaka zazvoni telefon. On izleti iz verande, držeći u ruci velik buket cvijeća, na kome se ljuljucka malen kuvert za vizitkarte. Pođe hitro k aparatu, digne slušalicu: - Halo. - Jest, ali gospođa nije kod kuće. - Mora doći svaki čas. Ko je tamo? - Moj vam je glas nepoznat? To vam vjerujem. Šta da joj kažem, tko je nazvao? - Doktor Mika. Dobro je. Dok je telefonirao, druga mu je ruka visjela niz tijelo sa buketom koji je sezao do zemlje. Na zemlju se spustio i onaj mali kuvert. Objesioši slušalicu na aparat, stavi on buket na stol, ispod lampe, i izvučuče iz malog kuverta jednu vizitkartu. Ispruži je prema svijetlu, pogleda s jedne strane i pročita poluglasno: - Dum spiro, spero¹. Zamisli se nad

¹ *Dum spiro, spero* (lat.) - dok dišem, nadam se

tim latinskim riječima, kao da im odgoneta značenje. Gledajući neprestano u ona slova, šane ponovno: - Dok dišem, nadam se. - Sad obrne kartu i pročita s uzbuđenim naglaskom: - Simeoni! Pa nadoda tiše: I kruna! Odbacivši kartu bez velike geste preko buketa: ona upadne među dva stručka kao otrgnuto krilo maloga aviona. Odmah zatim posegne za onim velikim kuvertom na stolu, izvadi pismo koje ga je vrlo zainteresiralo. Držeći pismo rastvoreno, sjedne polako na divan i počne da ga nijemo čita. Svaka fraza djeluje na nj kao dodir električne struje: kad god pročita novu, trzne pomalo glavom i ramenima. Na mahove zastruže grlom, što je sličilo na lako praseće roktanje, izrazujući tako svoj gnjev i sarkazam u isti mah. Dočitavši pismo, uperi odsutni pogled negdje u prostor, spusti ruku na bedro, a pismo, držano lako od sama dva prsta, visilo je dršćući među koljenima, dok konačno nije palo na zemlju. Iza toga prijeđe onom istom rukom preko čela, uzdahne, reče: No, da! na što zaklima glavom i tihim glasom izusti: Simeoni. Trgne se, dohvati sa stola telefonsku knjigu, počne da je lista i u njoj traži, govoreći hitro, bez akcenta: Simeoni, Simeoni, Simeoni - kad je našao to ime, zamumlja: Hm! Pa pročita: Simeoni, konte Šime, doktor, profesor univerziteta, Mihanovićeve - Zvono na kućnim vratima zazvoni jako i dugo. On skoči, poleti do prozora gledajući dolje s interesom. Nadigao se na prste, vidio doduše jedan automobil, ali kako nije mogao vidjeti tko stoji pred vratima, otvori jedno krilo prozora, hitro i bez buke, pa se oprezno nadviri. Odozdo se čuje razgovor: muški i ženski glas naizmjenice, ali se ne razabire šta govore. On se povuče malko s prozora, prislušujući radoznalo. Međutim je netko iznutra otvorio kućna vrata. On se opet nagne da vidi. Sad se čuje dobro kako veli onaj ženski glas: Onda, doktore, sutra. U isto vrijeme. A muški odgovori: Kao i danas. Laku noć! Sad se čuo udarac vratašca na automobilu, istodobno škripa ključa u bravi na kućnoj kapiji, šum odlazećeg automobila što se utišao kad je Marko zatvorio prozor. A zatvorio ga je naglo, kao da se žuri da ne bude zatečen. Ostao je nepomičan tu, uz bijelu zavjesu, sličan nekome što stoji u zasjedi. Pauza uzbuđenog očekivanja. Najedanput začuše se ženski krikovi koji su se postepeno približavali:

GIGA iza kulisa, jako: Marko! Marko! Marko! Upadne na pozornicu, sva u zaprepaštenju i iznenađenju, i radosnom nekom drhtanju i ludilu. Na sebi ima otkopčanu krznenu kabanicu, u ruci šešir i rukavice, a na nogama čizme kaljače. Ona ne opazi odmah Marka jer ga sakriva lampa na stolu svojim širokim abažurum; zato se ustavi kraj ulaza, pogleda po sobi i tišim, nešto ganutim glasom ponovi: Marko! Misleći da se je možda sakrio, poleti k verandi kojoj su vrata ostala otvorena, zaviri u nju, onda se okrene naglo i opazi ga uz prozor gdje je stajao nepomičan. Ona rastvori široko oči, ostane zapanjena, kao da ga ne prepoznaje, digne ruku k ustima i reče: Jesi li ti to, Marko? I prepoznavši ga u isti čas, poleti k njemu raširenih ruku.

MARKO videći da mu se ona približuje, makne se od prozora i zakloni se za najbliži fotelj. Pa reče hladno, stvarno: Jest, ja sam Marko. Onda nastavi ironično, mekšim glasom: A vi, gospođo, ko ste vi, ako smijem pitati?

GIGA sa nešto prijekora i mnogo dobrote u glasu: Kakve su to šale u ovaj čas? I bacivši rukavice i šešir na fotelji, pođe za njim i uzdigne ruku da ga dohvati.

MARKO se pomakne tako da je fotelj među njima: Ja se ne šalim i nije mi do šale. Vrlo lako da si bila ona koju tražim, ali sada nisi više ona.

GIGA nije mnogo marila za ovo njegovo diferenciranje. Činjenica da je on tu, ustalila se sada u njoj, i stala je prema njoj bez ikakve kritike ili dvoumice, pozitivno, kako već biva kod žena koje uđu lako u realnost, kao iz jedne sobe u drugu ili iz tamnog prostora u svijetli. Oči se malo zabliješte, trenu nekoliko puta: i sve je opet u redu. I pruži mu ruku preko fotelja koji ih je dijelio.

MARKO kao da ne vidi te ruke, samo reče: Jest, potpuno si druga.

GIGA kao da moli: Zar mi ni ruke nećeš dati?

MARKO *ne obazire se na ono što ona veli, s jačim akcentom i naglo: Gdje su ti kose? Zašto si odrezala kose?*

GIGA *se malo iznenadi, ali odmah se nasmije kao da želi ublažiti važnost te okolnosti: Ah, to je, dakle, što te je uzбудilo!*

MARKO *sarkastički: Eh, da, to je danas u modi! Zaobiđe divan, ustavi se naglo i nadoda grubo: U bordelima od Amura pa do Volge nema ni jedne kokote sa dugim kosama!*

GIGA *se uozbilji, pa reče s blagim prijekorom: Marko, kako to govoriš!*

MARKO *kratko: Kako jest.*

GIGA *se sada sjeti kako je on strahovito volio njene kose, pa, kao da se opravdava, reče: Znam, znam. Bio si lud za mojim kosama. Ali morala sam ih odrezati. To jest, ispale su same.*

MARKO *se nasmije jako, porugljivo, grubim, teškim smijehom: Valjda ne misliš da vjerujem u to?*

GIGA: *To je lako dokazati. Liječnik i bolničarka mogu posvjedočiti. Nakon jedne kretnje nadoda: Uostalom, znaš vrlo dobro da ja nikad ne lažem.*

MARKO *oporo: Možda si se u ovih osam godina privikla i na to. Kao i na koješta drugo.*

GIGA *klikne sa akcentom prijekora i molbe u glasu: Marko! Onda kao da se prisjetila, živilje i ležernije: Ah, šta, ostavimo za poslije te diskusije. Sjedne na divan i solaći kaljače: Poslije večere.*

MARKO: *Ja neću ovdje večerati.*

GIGA *pogleda ga, prignuta zbog svlačenja kaljača: Nego gdje? A Franciski si rekao da si gladan. Digne se, pođe k njemu i uhvati ga za lakat: Nisi me još ni poljubio.*

MARKO *je grubom gestom odalji od sebe: Stanuje li otac još uvijek tamo dolje? Idem k njemu.*

GIGA *se potpuno zbuni, lice joj se zgrči u grimasu, usta traže riječ: Ne, on nije više tamo.*

MARKO: *A gdje je?*

GIGA *oklijevujući: U bolnici.*

MARKO *trgne se zabrinuto, naglo: Šta mu je? Što mi nisi odmah rekla da je bolestan! Ot-kada je bolestan?*

GIGA: *Četiri godine već. U ludnici je.*

MARKO *ostane u prvom času bez riječi, ali samo za trenutak, jer odmah se trgne i zavruda po sobi, kao da nešto traži, govoreći naglo, sav bez daha: Idem k njemu! Odmah idem k njemu! Odmah k njemu! Pa dohvati, u nelogici svoga uzbuđenja, svoje kovčege, spremajući se da ode.*

GIGA *prilazi k njemu: To je nemoguće. Tako daleko. Sad ne ide nikakav voz. Obuhvati ga oko vrata i nasloni glavu na njegovo rame: Sutra ćemo poći zajedno. Umiri se.*

MARKO *je odgurne laktom i spusti kovčege na zemlju. Razočarano: Bolje bi bilo da sam ostao tamo gdje sam bio dosada! Uputi se k fotelju, sjedne, prigine glavu i tiho nadoda: U ludnici, dakle!*

Pauza.

GIGA *polako, dotičući se jedva zemlje, dođe iza njega i položi ruku na njegovu glavu: Čovjek uistinu ne zna nije li to najbolje rješenje. Strašno je bilo s njim.*

MARKO *se okrene k njoj i iskesi se*: Ni u kojem slučaju ne može da bude ludnica najbolje rješenje. Samo se u ženskoj glavi može roditi takav sofizam! *Još agresivnije*: Bio je pijanica, jest, pa šta onda? Koliko ima pijanica na svijetu! Tko pije, ima nešto od života. Uživa u nečemu. I zaboravlja. Taj je našao svoje rješenje. *Okrene se i zamisli*.

Opet pauza.

GIGA *u očitoj namjeri da ga makne iz toga raspoloženja i da on vidi kako je ona stradala jednako kao i on, reče*: I ja sam izgubila oca. *Pri tom digne ruku hoteći mu je položiti na glavu, ali se prisjeti i spusti je na naslon fotelja*.

MARKO *mirno*: Znam. Pita sam djevojku za nj.

GIGA *kao da ga tješi*: Oboje smo stradali. *Stavi mu ruku na rame koje on spusti jedva vidljivo da se ugne tom dodiru. Ona pođe da sjedne na drugi fotelj, ali opazi na njemu harmoniku. Začudi se: Šta je to? Okrene se prema njemu i upita ležerno*: Naučio si harmoniku? *Kad on ne odgovori, nastavi ona u istom tonu*: Dobro? *On ne odgovara, a ona stavi harmoniku na zemlju, kraj fotelja i sjedne prema njemu. Pa reče*: Baš se veselim! Tako volim harmoniku! *Marko je dalje šutio, ona ga je promatrala i tek sada opazi kako je odjeven, pa samo da nešto kaže, reče prijatno, skoro veselo*: Izgledaš kao kakav boljševik!

MARKO *zagrižljivo*: Smeta te to?

GIGA *dobročudno usklikne*: Ni najmanje! Ni najmanje, pa da si i uistinu boljševik!

MARKO: I jesam!

GIGA *skoro veselo*: Svi smo mi danas pomalo boljševici.

MARKO *prezirno*: Biti pomalo boljševik, to je koketerija za aristokrate. Poznam ja to. Možda je i tvoj konte pomalo boljševik.

GIGA *se lecne iznenađeno*: Kakav konte?

MARKO *uzbuđeno*: Pa onaj tvoj što ti šalje bukete. *Pokaže prstom prema stolu*: I pisma u velikim kuvertima sa grofovskom krunom! *Onda pođe do pisma što je ležalo na tlima, digne ga, izvučuče vizitkartu iz buketa i baci to prema njoj*: Evo, ovaj!

GIGA: Nemaš razloga da budeš ljubomoran.

MARKO: Hoćeš valjda reći da nemam prava!

GIGA *uporno*: Velim: razloga.

MARKO *još upornije*: Ni prava! Ako rečeš da nemam prava, to je nešto što se da razumjeti. Jer osam godina odsustva -

GIGA *prekine ga žestoko*: Ne, ne, nemaš razloga, a i ne bi ga nikad imao, pa da si bio odsutan jedan dan ili osam godina. Svejedno.

MARKO *se gorko, glasno, neiskreno nasmije, udari se po koljenu, digne se, istisne kroz zube*: Besramna si kao svaka ona koja je kao ti! *I pođe prema drugoj strani sobe*.

GIGA *se trgne kao da ju je udario šakom u lice, krikne*: Marko!

MARKO *se naglo okrene*: A Trogir? Koliko si nedjelja bila kod njega u Trogiru? *Pokaže prstom na ono pismo što sada leži kraj njenih nogu*: U tom je pismu sve napisano. To je barem jasno. - "Otkada ste bili u mojoj kući, ne marim više ići tamo dok se ne vratite i zauvijek tamo ne ostanete." *Žestoko*: Dakle, imam li razloga? *Dođe do nje i, sav razobličen od prezira, licem u lice*: Imam li razloga?

GIGA *gleda ga otvoreno u oči*: Nemaš nikakva razloga. Jest, ljetovala sam u Trogiru, ali čitavo vrijeme njega nije bilo tamo. Ni onda kad sam tamo došla, ni kad sam odanle odilazila. Krivo činiš što iz ovog ili onog izvađaš neke zaključke, umjesto da najprije čuješ šta sam sve pretrpjela i doživjela kroz ove godine što te nije bilo, što uopće nisam znala jesi li živ ili mrtav.

MARKO *žestoko i agresivno, sa tonovima ironije, sarkazma, mržnje, velikim gestama i nemirnim, nervoznim koraćanjem naokolo*: Naravno, najprije da čujem tvoja opravdanja, uljepšavanja, da se iskitiš mučeništvom. Znam ja to. Pogađam već unaprijed svaku tvoju riječ. Čujem je u ušima kako se previja i zavija kao fabrička sirena. Ali meni ne treba sve te tvoje muzike ni tvoga konfiteora. Meni su, hvala bogu, moje oči i moja pamet dosta. Nisam ovdje sjedio ni pet minuta, dvaput je zazvonio telefon i dva gospodina pitaju za te. Mene pitaju dva gospodina za te. I meni daju poruke za te. A s trećim si došla kući! Kako vidim, oko tebe je vrlo živo. Poduzeće radi!

GIGA *ga je bespomoćno slušala, osjećajući da će svako njeno pobijanje biti ne samo uzaludno nego i izvor novih predbacivanja s njegove strane. A htjela je samo jedno: da se on smiri i da se počnu jedno drugom saopćavati dolično i razložito. Bila su joj donekle shvatljiva njegova sumnjičenja jer su indicije za njih bile tu. Ali je bilo teško reagirati na optužbe koje bi same po sebi otpale da je mogla da se s njim razgovori. Iz početka ih je snosila, u uvjerenju da će ih lako obeskrjepiti, sad su je počele vrijeđati. Stoga reče rezolutno*: Marko, ja te molim da prestaneš s predbacivanjima i uvredama. Ovako nećemo doći ni do čega. Ti veliš da vidiš i znaš sve, ali ja ti velim da si od sumnje slijep i nerazborit. Dozvoli mi, prije svega, da ti ispričam šta se sve desilo kod mene kroz ovih dugih osam godina.

MARKO *zvižne dugo i posprdno, pa, infaman u akcentu, reče*: Zacijelo imaš i svoj žurnal primitaka i izdataka. To će mi biti dosta.

GIGA *skoči i uhvati ga sa obje nadlaktice*: Šta si rekao! Šta si rekao!

MARKO *ublaži ton svoga glasa*: Ja sam profesor matematike, za me su brojke ono što su drugima riječi. I otkine se od nje. *Prolazeći mimo tabernakla reče*: Ovdje čuvaš svoje uspomenе? Tu mora biti koješta!

GIGA: Sve ćeš vidjeti, sve možeš pregledati.

MARKO: Hvala! *Zlobno*: Ionako mi tajne pretince nećeš otkriti.

GIGA *izmučena već i rezignirana*: Dat ću ti nacrt, pa ćeš moći sam naći i najskrovitiji pretinac.

MARKO: Apsurd! Za skrovitosti ljudsko srca nema nacrt. Iz njega se ne da čitati.

GIGA: Točno, ali ti ćeš ipak iz moga čitati koliko ti drago.

MARKO *ironično*: Uz prethodnu cenzuru, molim! Da ne bude sablazni.

GIGA *ne može da se savladava, plane*: Infamno je kako govoriš sa mnom. Ja to ne mogu podnijeti.

MARKO *gleda mirno kako se ona šeta nervozno gore-dolje, onda reče ravnodušno, poslovno*: Zaboravio sam ti reći da te je konte zamolio da ga nazoveš kad dođeš kući. Broj je tamo, na onom kuvertu sa zlatnom krunom.

GIGA: Ah, šta mi je stalo!

MARKO *s veledušnim sarkazmom*: Ako te ženiram, ja ću otići u drugu sobu, ili van, na stube.

GIGA *poleti k stolu, nađe kuvert, digne slušalicu, vrlo uzbuđena*: Molim, gospodine, 34-97. *Pauza*. Da. Halo. - Giga, jest. - Primila sam. - I pročitala. - Pa ništa. Ostaje kod onoga što

sam rekla: neću da vidim više nikoga. - Ni vas. Pogotovo ne vas. Ali možda ipak: ako moj muž na to pristane. - Bože, pa moj. - Ne, ne, varate se. Moj muž, Marko. - Jest, iznenada. - Da, onaj muškarac što je prije s vama govorio na telefonu i sada sluša kako razgovaramo. - Da, da, senzacionalno! *Vedro*: Tako sam sretna! *Spusti slušalicu i lako nasmijana reče Marku s finom ironijom*: Eto, to je taj strašni konte iz Trogira! Ali da ti sve bude potpuno jasno, reći ću ti šta je na stvari.

MARKO *je, dok je ona telefonirala, slušao nepomičan, okrenut na drugu stranu, tako da mu ona nije mogla vidjeti lica, i trgnuo se samo jedanput i to kad je ona rekla: ... "i sada sluša kako se razgovaramo". Kad je svršila, reče on kroz stisnute zube*: Doduše, lukava si. Vrlo lukava. Ali ne treba bogzna kakve pameti da se odgonetne taj tvoj nedužni razgovor. Kako si oprezno zaobišla stvar. I dala mu razumjeti da se ne možeš saopćavati jer sam ja tu i slušam kako se razgovarate. *I klikne sa žestokim klimaksom*: Divno! Divno! Divno! Divno!

GIGA: I ti, dakle, misliš da je konte moj ljubavnik?

MARKO *se zajapuri i razbjjesni, fanatičan i ogorčen*: Pa vidim, čujem, znam, osjećam, čitam, pipam, njušim, do vraga! Šta me pitaš tako idiotski! Sva mi čula to potvrđuju, sva u jedan glas!

GIGA *tužno*: I nema ni jednoga među njima što bi imao malo razbora? *Pa nadoda rezignirano*: Kako si siromašan! *Pauza. Oboje šute, on gledajući preda se, ona ravno u nj. Ona progovori proa*: Dok sam se nadala, a i poslije kad se više nisam nadala, često sam mislila: kakav bi izgledao naš prvi susret da se vratiš. Kombinirala sam ovo i ono, pitala se šta ćeš reći najprije, kakav ćeš izgledati, kako ćeš me uzeti, ispitivati, govoriti o svemu šta si doživio, koliko si stradao, zašto se nisi nikad javljao, kako si se ono izgubio u Galiciji gdje sam skoro s uma sišla tražeći te - ali na ovako nešto nisam pomišljala nikad! Da ćeš po jednom telefonskom pozivu, po jednom smiješnom buketu, po pismu iz kojega se najjasnije vidi da to piše jedan neuslišani molitelj, izgraditi čitav jedan toranj nevjere, brakolomstva, sumnjiva života, ne, toga nisam očekivala. Ali jedno ti mogu reći: varaš se. Varaš se ti i ta tvoja čula, koja mi izgledaju kao kakvi deformirani precizioni aparati što krivo funkcioniraju.

MARKO *je slušao, gledajući izazovno u nju, s podbočenim laktom o koljeno, s podbratkom na zatvorenoj šaci. Kad je svršila, reče on s podrugljivim akcentom*: Harašo!

GIGA *reagirajući jačim tonom na njegovu porugu, nastavi*: Oh, da znaš, šta sam se napatila, načekala, namrcvarila, ne bi se tako rugao! Da me nije stid pred našim sutrašnjim življenjem, navela bih ti stotine dokaza, stotine svjedoka: i ljudi i događaja i stvari, koji bi ti rekli kako je sve drukčije nego što ti misliš. Žalosno je što u prvom času našeg tako dugo očekivanog sastanka moram da ti podastrem potvrde i uvjerenja i priznanice na se i na svoje osjećaje, da ih ispitam, kao da je ljudsko srce kakva blagajna kojoj treba računospitač.

MARKO *krut i nepomičan u svojim uvjerenjima*: Uvijek si znala dobro govoriti.

GIGA *skoči naglo, poleti nadesno, do onih zatvorenih vrata, skine ključ što je visio na drvenom pragu sa strane, otključa i otvori vrata, poleti k Marku, primi ga za ruku i povuče ga*: Dođi. Dođi da vidiš. *On se jedva odluči da se dignu. Dovukavši ga do pred vrata, pokaže mu onu sobu tamo i reče*: Pogledaj. To je moja i tvoja bračna soba. Osam godina svake večeri otkrivaju se obje postelje, osam godina svako jutro se pokrивaju. Uvijek spremne, ako se ti vratiš. Ja spavam na onom divanu. *Ona pokaže na divan na kom je maloprije sjedila. Izgledalo je u prvi čas da se sve ispravilo, da u Marku, koji je sada stajao nijem pred onim vratima, prema njoj koja je u nj gledala, nastaje neko smirenje, osvještenje, i kako ne treba nego samo jedna kretnja, bilo njena*

ili njegova, pa da se nađu jedno drugome u zagrljaju. Uto zazvoni telefon. Oni se pogledaju u oči i ostanu trenutak nepomični. Telefon zazvoni ponovno.

MARKO pokaže izornutim dlanom prema aparatu, dijabolično iskešen, reče: Voilà.

GIGA ne znajući šta bi, nakon kratkog kolebanja, napravi rukom gest, kao da joj nije stalo više ni za što: Ah, šta, neka zvonit!

MARKO se makne s vrata, pođe k telefonu koji je međutim zacinkao i po treći put, digne slušalicu i pruži je Gigi s karikiranom elegancijom: Gospodin je nestrpljiv.

GIGA prihvati slušalicu s nekom plahošću: Halo! - Ah, to ste vi, doktore! - Gdje ste sada? - Sjedite u kancelariji i radite na pledoajeu za sutra. - Do zore? No, onda ćete zaspati u sredini vašeg govora. Okrene se povjerljivo prema mužu i reče mu: To je moj advokat.

MARKO se ne gane. Samo sluša.

GIGA govori dalje u telefon: Da, nisam bila cijelo popodne kod kuće. - U bolnici. Upravitelj me pozvao da dođem jer da je mome svekru zlo. Sad se okrene k Marku i reče nešto tiše: Večeras mu je nešto bolje.

MARKO odmahne nestrpljivo rukom kao da joj veli neka dalje razgovara.

GIGA dalje u telefon: Zamolila sam svoga liječnika. On je bio sa mnom. Kako ste uredili sa Piroškom? Opet prema Marku: Nekadanja tatina domaćica. Sjećaš se? Markova se radoznalost pojača; njegov je izraz izgubio svaki trag ironije. Ona se vrati k razgovoru sa onim u telefonu: - Večeras ide? - No, hvala bogu! - Koliko mjesečno? To ću drage volje dati. Opet se obrati Marku: Moramo joj pomoći. Inače bi ostala u Zagrebu i pravila skandale. Govori dalje u aparat: S kim govorim? - Nasmije se. - Pogodite! - O, ne, ne, šta vam pada na pamet. Ni jedan od njih. - Vama iza leđa? Ali doktore Mika! - Smiješno! - Jest, točno, prije je govorio s vama neki muški glas. - Jest, jest, to je onaj koga ću uzeti. On će uopće ostati tu kod mene. - Spava noćas ovdje. I sutra. Smije se. Ali, doktore Mika, kako da ne pogađate? Ja sam vam danas najsretnija žena u Zagrebu! Pogleda u Marka: Ne, ne, pogodite, pogodite! Smije se skoro raskalašeno od radosti: Dakle? - No, konačno. - Hvala bogu. Jest, Marko je tu koga ste toliko tražili po čitavom svijetu. - Naravno, odmah sutra ako hoćete, na crnu kavu. - Laku noć. Spusti slušalicu na aparat.

MARKO čim je ona svršila, reče kao da nastavlja neku misao što je u njemu otprije laborirala: Sutra, čim ustanem, idem k ocu. Sjedne na fotelj.

GIGA: To sam i ja mislila. Liječnika s kojim sam se dogovorila za sutra popodne, valja obavijestiti da ne treba ići.

MARKO: Šta je to s Piroškom?

GIGA govori nekim čudnim tempom i akcentom, kao da je sretna što se je našao argument za razgovor, koji ublažuje napetost među njima, koji ih udaljuje od bezrazložnih i mučnih debata od malo prije: Živjela je s tvojim ocem sve do njegova oboljenja. Oboje dvije bijede. Povazan su pili zajedno, mučili se zajedno, zagriženi jedno u drugo i u svoju strast. Ja sam im davala za život. I za piće. On je vrlo često dolazio amo. Skoro svaki dan. Na jednu riječ razgovora i na dvije čašice rakije. Kad je obolio, ona je otišla u svoje mjesto. Prepustila sam joj ono malo njegova pokućstva i pomogla joj da ode. Sad se vratila opet, nema od čega da živi.

MARKO je slušao vrlo interesirano, najednom reče neočekivano prijazno: Moguće imaš i za me čašicu kakve rakije?

GIGA se užurba, zadovoljna što može da mu u nečem ugodi, pođe do tabernakla, otvori donja vratašca, izvadi tasu, nekoliko boca sa likerom i dvije čašice. Dok to čini, govori: Imaš pravo! Baš

sam bez glave! Kako sam to mogla zaboraviti! *Stavljajući likere na stol:* Ali ti si kriv! *Prihvati jednu bocu:* Slatku ili ljutu?

MARKO *nešto oporije:* Najljuću. Onakvu kakvu je i moj otac pio.

GIGA *natoči:* Ovu je pio, baš iz ove boce. *Sebi nalije iz druge, zatim sjedne na ručni naslon njegova fotelja, digne malo čašicu i reče koketno:* Dakle, dobro mi došao! *Srkne jedan gutljaj.*

MARKO *ispije nadušak, pa, stisnuvši oči od ljutine pića reče:* Harašo! *Poslije malo zapita:* A gdje su tatine knjige? Papiri, rukopisi?

GIGA *mahne neutješno rukom:* Knjige je prodao, malo-pomalo. U antikvarijatu, kad je prodao svoje posljednje egzemplare, one što je najvolio, napalo ga je ludilo. Sav je dućan razvalio i razbacao. A papiri su gore, u jednom kovčegu.

MARKO *pruži čašicu* Još jednu.

GIGA *diže ruku sa sporim oklijevanjem; kad je natočila, reče:* Još samo jednu. *U tim je riječima bilo nešto blage zabrinutosti. Sjećala se, možda, njegova oca i pomislila da bi i on mogao poći onim putem. Podigne svoju čašicu u kojoj je ostalo otprije nešto likera i kucne se s njime, rekavši toplo, skoro strasno:* Sad počinje ono što se nekad prekinulo. *Stavi čašicu iz koje nije pila na stol, počeka da on ispije, baci se preko njega, objuži ga čvrsto rukama i upije se u njegova usta. To je sve išlo hitro, nenadano i potrajalo nekoliko sekunda.*

MARKO *se stade otimati, da ju je skoro bacio sa sebe, diže se, udari bijesno čašicom, koja mu je čitavo to vrijeme ostala u ruci, o zemlju, i zareži:* Misliš da sam idiot! Misliš da sam idiot! *Pa pođe, sav strašan, prema njoj.*

GIGA *se odmakne prestrašena i krikne:* Što ti je?

MARKO: Počinje ono što se nekad prekinulo! Koliki cinizam! *Nasmije se s infernalnim akcentom:* Misliš da ne opažam šta se sve događalo između našeg posljednjeg poljupca i ovog današnjeg? Zato, valjda, jer je odonda prošlo toliko godina? Kao da ja nisam neprestano osjećao onaj nekadanji dodir tvojih usta, suzdržljiv i nevješt! A kakva su ta usta danas? No, da, tako ljube sve kokote od Amura do Volge, a da ti ne bude krivo, i od Volge do Save. Jer i ja sam prošao svoju školu. Htio sam da naučim sve, da saznam sve, samo da te mogu izmjeriti kad se vratim, da, izmjeriti na svojim iskustvima kao na najosjetljivijoj vagi. I sve se slaže, točno, na tisućinu miligrama. Draga moja, mene se ne vara!

GIGA *je ostala zapanjena od ove njegove iznenadne brutalnosti. U prvi čas je pomislila da je poludio kao i njegov otac. Ali onda se u njoj počelo buniti. Uvrijeđena, ponižena, uspravi se na otpor i krikne sva izvoan sebe:* Prestani već jedanput! Ti si poludio!

MARKO *prividno miran, prihvati:* Točno, ja i jesam od lude familije. Od pijanica. Od proletera. Neizdjelan. Ne istesan. Surov. Prost. Pa nije čudo, pred činjenicama koje sam ovdje našao, nije čudo da se to ispoljuje nešto grublje i radikalnije. *Ironično:* Drugi netko, nervno suptilniji, našao bi, može biti, diferenciranije riječi, zgodnije definicije, superiornije stavove, ali ja, ja ne mogu iz svoje kože ni iz svojih atavizama. Takav sam kakav sam bio uvijek. *Stvarnije i iskrenije:* A život posljednjih nekoliko godina samo je potencirao grubosti i naprasitosti u meni. *Mahne rukom:* Kad bi samo znala - *zagriže se u frazi i prekine se.*

GIGA *jako:* Znam, znam, sve znam, jer sam i sama svašta podnijela i sve pretrpjela, i za se i za te. Ali sve to meni nije teško, ni tvoja surovost ni naprasitost, nego tvoja uska sljepoća.

MARKO *pun topline:* Ili moja vidovitost, hoćeš da kažeš.

GIGA se nasmije bolno, htjede nešto odgovoriti, ali kao da hoće da ublaži tu nesnosnu napetost među njima, prijeđe mimo svega i reče opet blago i saosjećajno: Pa kaži mi gdje si sve bio, što si sve podnio?

MARKO se izdreci: U paklu! U jednom sam paklu bio, u drugi došao. *Iza male pauze nada-da:* Tebi je bilo ovdje lijepo! *Pogleda naokolo:* U mirnoj svojoj kući, stisnutoj među drugim kućama, kao među dobrim sestrama, na ćilimima, na pojastučenim stolicama, gdje je svijetlo kad hoćeš da je svijetlo, gdje je toplo kad hoćeš da je toplo, gdje tvoj prst, kad ti nešto treba, zove, gdje ne vrebaju na te ljudi, životinje, gamad, sunce, vjetar, dosada, ludilo, gdje i sama smrt, kad dođe, oprezno očisti na ulazu noge, zakuca, uđe pristojno, u rukavicama i elegantnom gestom učtivo reče: *Madame, s' il vous plaît*². - *Giga se polako približuje k njemu, sve na mahove kako on govori, i stane najzad iza njega, kao da ga hoće zaštititi. On nastavlja:* Lijepo je tebi bilo ovdje! Čak i luksus da spavaš na širokom divanu, a dvije čiste uredne postelje čekaju tamo kad dođe netko, da možeš leći uza nj.

GIGA ga prekine, prijekorom u glasu: Ti kad dođeš -

MARKO jednostavno, bez akcenta: Ja ili tko drugi, svejedno! *Jače:* Meni nije bilo tako. Ja nisam imao telefon da mi ugodno zveckea kraj uha i da mi se najavljuju gosti što će me utješiti, razveseliti; ni pošte koja će mi odnositi i donositi pisma, barem jedno jedino, da čujem tko je od mojih živ i je li još moj, da mu javim da sam i ja još živ i još njegov. *Sa nešto sarkazma:* Da mu napišem, kao tebi onaj tvoj konte: - "Dok dišem, nadam se!" - *Opet u tonu od prije:* A ako je zemlja ne samo da se leži u njoj, nego i na njoj, onda sam i ja imao bezbroj postelja. Divno širokih, da se možeš protegnuti od pola do pola, i rastegnuti od Urala do Kamčatke. Pa kad ležiš, ne osjećaš da si čovjek, nego golem krst, dug i širok, što veže međusobno četiri vjetra, i imaš božanstven užitak da jednim krakom pipaš ledene sante na Arktiku, a drugi guraš u užareno ždrijelo Ključeva, ovim škaklješ Adamovu jabučicu svemoćnom komesaru na Kremlju, a onaj drugi držiš na krilu kakve birmanske djevice. *On se s bolnim entuzijazmom zanio u dugogodišnje svoje patnje i kida se na krstu svojih uspomena.*

GIGA s radoznanom je strepnjom slušala da dozna šta je bilo s njime kroz sve te godine, pa kad je svršio, upita: A gdje si bio sve te godine, u čijoj vlasti? Tko ti je zapovijedao, i zašto te je mučio?

MARKO nije sada odgovarao, samo se zagledao negdje, preda se, sa dlanovima na koljenima.

GIGA ga upita ponovno i jačim glasom: Kako to da se nisi mogao osloboditi?

MARKO još uvijek u onom tonu od prije: Znaš li, molim, šta je pustinja Gobi? Zvijer jedna strahovita koja je bez zubi, bez čampre, a davi te, izjeda, siše kao da su u njoj sve životinje svijeta. Nikakvo oružje ne može od nje obraniti, nikakav zaklon zaštititi. Ulazi i uvlači se kroz sve pukotine i rasiplje se na milijarde zrnaca da prodre u najzatvoreniija skrovišta. *Zastane malko, kao da ga nešto guši, pa se diže, natoči čašicu rakije i naglo je ispije.*

GIGA sjedi na ručnom naslonu fotelja, nijemo, prestravljeno ga slijedi očima nabrekli od mokrine.

MARKO kad je ispio, nastavi: Pokriješ se gunjevima, kožama, ali da se uvučeš pod stakleno zvono, pijesak prodire za tobom. Zasiplje ti uši i nozdrve, probija se kroz zaprte usne i stisnute vjeđe, naslaže se u nabore mozga, od krvi ti pravi blatnu kašu, od misli prhko jedno ludilo, a od osjećaja beščutne mogile, pod kojima je sve mrtvo što ti je nekad bilo

² *Madame, s' il vous plaît* (franc.) - Gospođo, izvolite

najdraže. *Opet ispije čašicu, pa nadoda spustivši glas: Sad znaš gdje sam bio! Pođe divanu, sjedne i primi se rukama za glavu. Pauza.*

GIGA *plaho*: A ljudi s kojima si živio?

MARKO *iscerivši se u nakaznu grimasu*: Ljudi! Harašo, ljudi! Nema tamo ljudi, ako nećeš tako nazvati ona čudna stvorenja što hodaju uspravno kao ti i ja i ostali ovdje, i govore nešto što sličić jeziku, ali ništa u njima osim golog instinkta. Nada u nešto, vjera u nekoga, žudnja za nekim, ah, gdje je to! Ni pojma od sutra nema u njima! Vječnost prazne jedne sadašnjice, iz koje se ne izlazi. Tamnica vremena, koja nema nego jednu dimenziju: danas. Strašno! Strašno! Strašno! Strašno! *Pokrije dlanovima lice.*

GIGA *priđe k njemu, klekne na divan uz njega, nasloni svoju glavu uz njegovu i reče neobično dobra u akcentu*: Sad si tu, dragi. I našao si opet svoje sutra. *Njoj se rone suze niz obraz.*

MARKO *se ne otimlje. Skoro izgleda da se izgadio i izravnio. Najednom mu se opet ureže sarkazam na krajevima usta i reče*: Ali u svoj toj njihovoj strahoti nema one najužasnije, one što je gora od svih samoća i beznađa i nevjerovanja!

GIGA *uvijek s glavom uz njegovu, upita nježna kao paučina*: Šta misliš time reći, dragi?

MARKO *opor kao grubo sukno*: Nema laži! *I nadoveza za nijansu blaže*: Njihov neukroćeni instinkt sličan je viorima u onoj pustinji u kojoj žive: nasrće, a ti ili se braniš ili se spuštaš na koljena, zamatajući glavu kabanicom da ga ne vidiš. Ali šta da učiniš prema našoj pitomoj laži? Ne da ti da se braniš, ni da se predaš.

GIGA *za vrijeme ovih Markovih riječi poodmakne malo svoju glavu od njegove, onda se i njena ruka makinalno spusti s njegova ramena. A kad je on svršio, nakon male pauze reče ona bolno*: Ništa nije tako tužno kao ova moja velika sreća danas!

MARKO *nije čuo šta je rekla, ostao je u svojim mislima i nastavi da ih razvija*: Evo tebe, uzmi, na primjer, tebe. Mjesto da se prostreš preda mnogom kao ćilim, onakva kakva jesi, da vidim šta je na tebi vrijeme ubilježilo, šta su ljudi raznijeli dlanovima i koljenima, a ti od časa do časa nešto priznaš, nešto zatajiš, nešto opet prevrneš, da mi izgledaš poput kabanice jedne, sašite od tisuće krpa, što se iskazuje da je kraljevski plašt, jer je u nju zalutalo parće grimiza. Jer, eto, otkada sjedimo ovdje, pa šta si mi rekla o sebi? Šta si mi iskreno priznala? Puštaš me da plovim za nekim čudnim tragovima koje brkaš mekim riječima i posmijesima, ostavljaš me da lovim magle neke neizvjesne, koje rastjeruješ uzdasima da ih ne dohvatim. A ja se bojim da te otvoreno pitam, jer je pitoma laž među nama. Jer sumnja je uvreda jer pitanje je nedostojnost. Kao da ti nisi žena kao svaka druga, izložena svojim nemirima i nasrtajima onih koji te hoće.

GIGA *iskreno, toplo*: Pa upitaj, dragi, pitaj za sve, otvoreno, bez zaobilaženja.

MARKO *naglo, nestrpljivo*: I na sve ćeš mi odgovoriti?

GIGA *pođe dva-tri koraka i okrene se*: Na sve. Kako bolje znam i mogu.

MARKO *tepa, tražeći ime*: Jesi li bila od onoga, od onoga -

GIGA *prostodušno*: Od koga?

MARKO: Od onoga, Simeonija?

GIGA *se nasmije materinski*: Opet si kod njega. Izgleda -

MARKO *prekine je, s upornijim akcentom*: Odgovori: jesi li bila njegova?

GIGA: Nisam.

MARKO: Ni poljubio te nije?

GIGA: Nikada. Nijedanput.

MARKO: Istina?

GIGA: Istina.

MARKO: Harašo!

Nasta mučna pauza.

GIGA *se prihvati stolca da se ne bi srušila, pa ga pomalo zaobiđe i sjedne na nj kao da je premorena.*

MARKO *iza pauze, definitivno, stvarno:* Kad je tako, ne treba da pitam dalje. *Digne se i pođe nekoliko koraka.*

GIGA *podložna, reče za njim:* Pitaj, dragi, pitaj.

MARKO *hitro se okrene, upita naglo, na mahove, svaki put sa drugom intonacijom.* A advokat? A advokat Mika? Tvoj advokat?

GIGA *s omalovažavajućom gestom:* Bože, moj advokat! I on je htio da pođem za nj.

MARKO *uzbuđen:* Pa ti si udana! Imaš muža!

GIGA *prihvati nedužno, kao da govori sa stanovišta onih koji su se otimali o njenu ruku:* Koga je, prije osam godina, nestalo.

MARKO *jače:* Ali nije ga nestalo, kako vidiš! Živ je!

GIGA *prestrašeno, pojačanim tonom:* Jest, živ je, hvala Bogu! *Pa nadoda tužno:* U meni si uvijek bio živ.

MARKO: A ipak, htjela si se udavati!

GIGA *s akcentom:* Oni su me htjeli uzeti.

MARKO *ražesti se:* Oni! Koji oni? Koji su to oni?

GIGA *oklijevajući:* Pa konte, kako već znaš -

MARKO *zaintači poverzno:* I advokat?

GIGA *kao pred sućem istražiteljem:* Jest, i advokat.

MARKO: Je li te poljubio tvoj advokat?

GIGA *s lakim oklijevanjem:* Nije.

MARKO *oponaša njen ton:* Niiiije? Onda jest. *Pristupi srdito k njoj, jako:* Onda jest!

GIGA *opravdavajući se:* Jedanput, i to bez moje volje.

MARKO: I dolazio je k tebi, poslije toga?

GIGA: Jest, svakog utorka, kad sam primala.

MARKO: Aha, razumijem! Utorkom je bio tvoj žur. To je ovdje još u modi. Ko je još dolazio k tebi?

GIGA: I ostali.

MARKO: Koji ostali? Oni koji su te htjeli uzeti?

GIGA: Jest, advokat, konte, i još njih dva-tri. I sve sam odbila. Definitivno, prije nekoliko dana. A kako si vidio iz onog pisma, nisu više ni dolazili amo. Niti ne telefoniraju. Konte se večeras javio jer je htio odgovor na pismo. Čuo si ga i sam. Advokat ima da uredi stvar sa Piroškom. I to si čuo. *Odahne i zašuti.*

MARKO *dođe do tabernakla i ustavi se kraj njega. Onda upita naglo: Jesu li pojedince dolazili amo? Po danu? Po noći?*

GIGA *se uspravi i krikne očajno: Ne pitaj me više! Ne pitaj me više! Onda klone natrag u fotelj, ponovi tihim, skoro iznemoglim glasom: Ne pitaj me više.*

MARKO *digne ruke i ramena i spusti ih rezignirano: Mora da je strašno ono što od mene tajiš. Pođe prema klaviru i sjedne tamo na taburet. Nasloni čelo na rub klavira i ostane nepomičan i dalek.*

GIGA *je međutim sjedila apatična, zdrobljena na svom mjestu, s izgubljenim očima, bez misli. Duga pauza. Najedanput zazvoni vani, na stubištu, gong.*

MARKO *se trže, i iznenađen, skoro prestrašen, zapita: Šta je to?*

GIGA: *Večera, dragi. Uputi se k njemu, kao da su maloprije razgovarali o najindiferentnijim stvarima: Franciska je nešto spremila, na brzu ruku. Uzme ga ispod ruke i pođoše prema izlazu. Ona nadoda još: Ali ti si kod kuće i nećeš zamjeriti. Već su otvorili vrata, gotovi da iziđu, kad se javi telefon. Oni se ustave i pogledaju. Giga ne reče ništa, samo otpusti Markovu ruku, ode hitro k telefonu. On učini dva-tri korača za njom. Ona diže slušalicu, ali ne poslušala nego je položi kraj aparata i, vrativši se Marku, reče: Idemo na večeru!*

MARKO *otimlje se: Njet, njet. Zašto se bojiš? Pitaj, ko je.*

GIGA *se preko volje odluči i digne slušalicu: Halo! - Ovdje gospođa Barić. S mučnim izrazom: Ah, vi ste! Okrene se k mužu, i, nervozno saopćljiva, reče: Jedan od one gospode.*

MARKO *kao da je nuka da govori dalje, ne bez satire: Harašo, harašo -*

GIGA *telefonira: Halo. Pa šta vam pada na pamet da telefonirate? - Kakvu senzaciju! - Jest, jest, došao je. Tko vam je rekao? - Konte. I nije imao prečeg posla nego da vam saopćiti veliku novost. - I vi ste već i ostalima telefonirali! No, znate, gori ste nego babe. - Ne, hvala. Meni se žuri. Laku noć!*

MARKO *je međutim došao do nje i, prije nego je spustila slušalicu, ustavi joj ruku i reče ironično: Zaboravila si mu reći koliko si sretna.*

GIGA *s usiljenom ležernošću, da ublaži situaciju: To on zna vrlo dobro. Glupan jedan! Prije nego prođe jedna ura, znat će čitav Zagreb da si se vratio. Uhvati ga pod ruku: Idimo, idimo. Moramo još i ruke oprati. Pođu.*

MARKO *se ustavi: Je li ikada dolazilo k tebi kakvo žensko? Kakva prijateljica?*

GIGA *bez premissljavanja: Pa dođe pokoja. Ali ja ne volim prijateljica. Ustukne, dosjetivši se da to nije trebala reći.*

MARKO *ironično: Samo prijatelje?*

GIGA: *Idimo, jer se inače Franciska srđi.*

MARKO *se opet ne da: Mora da je vrijedna ta tvoja Franciska. Ona zacijelo zna koješta o tebi.*

GIGA *se uzruja i povuče ga odlučno prema izlazu: Možeš je pitati ako te to ne ženira.*

Iziđu, zatvore za sobom vrata. Nekoliko sekunda za tim zacinka telefon.

ZAVJESA.

DRUGI ČIN

Na stolu stoji francuska mašina za kavu sa upaljenom špiritnom lampicom. Stakleni njen klobuk omagljen je iznutra parom i posut kapljicama, a u trbuhu mašine komeša se i vari kao da prede kakav mačak. Uz likerske boce nalazi se sada i karafa sa vinom, mala tasa sa dvije šolje za crnu kavu i srebrnom dozom za šećer. Šolje su starinske dvije majolike iz Derute³ sa plavim i žutim renesansnim ornamentima i arabeskama što se jasno vide pod svjetlom lampe sa abažurum. Druga su svjetla utrnuta. Vani još uvijek pada kiša i udara o stakla i curi s krova na ulični pločnik.

Nekoliko sekunda traje ovaj žamor neživih stvari, zatim se začuje iz prizemlja najprije Markova harmonika, a onda i njegova ruska pjesma, što se pomalo pojačavaju i približuju. Najzad se otvore vrata i prva uđe Giga, držeći ih začas otvorena da propusti Marka, ali on još malko zastaje u pred-soblju gdje završi svirku i pjevanje, pa tek onda uđe, sa harmonikom u ruci i čikom u ustima, udobrovoljen i ponešto raspojasan, kao da se nakon site večere i ženinih uvjeravanja snašao već u čudnoj atmosferi u koju je upao. Ona, naprotiv, kao da je nesigurnija, zabrinutija, poput finog, opreznog, staklenog predmeta što se boji da se ne bi o nešto tordo i uglasto spotakao.

GIGA kad je on prestao svirati, opazi da mašina vri: Moja kava! I pođe k stolu i ugasi špiritnu lampicu.

MARKO ulazeći stavi harmoniku na klavir, pa pođe i on k stolu. Nalije čašicu rakije, ispije.

GIGA mu stavi ruku na podlakticu i reče oprezno: Nemoj više. Dosta za večeras.

MARKO: Ah, šta, spava se bolje! Primi jednu od šolja za držak, podigne je i ogleda: Sve je to kod tebe tako fino.

GIGA dobroćudno: Nemoj da sve kritiziraš. Primi ga za rukav, povede do divana i, tobože energično: Sjedi radije tu i čekaj. On sjedne, a ona pođe u drugu sobu, u onu sa bračnom posteljom, i vrati se odmah, noseći par papuča. Baci ih kraj njegovih nogu i klekne preda nj: Ne mogu te vidjeti u tim čizmama. Sve mi se čini kao da se spremaš da opet odeš! Hoće da mu svuču čizme: Daj, digni nogu!

MARKO ispruži nogu, potpuno udobrovoljen: To sam mogao i sam.

GIGA veselo: To ti zacijelo mora praviti veliko zadovoljstvo kad vidiš jednu buržujku kako izuva boljševičke čizme! Nato mu izvuče jednu čizmu: Sad drugu!

MARKO: Tako mi je moja gazdarica u Mongoliji izuvala čizme kad sam se s blagom vraćao s paše.

GIGA izuvaži mu i drugu čizmu: Šta ne veliš!

MARKO: Jest: najprije bi protrla slamom magarca na kome sam dokasao, a onda bi mene izula.

GIGA mu navlači papuče, smijući se: Najprije magarca?

³ *Deruta* - grad u talijanskoj pokrajini Perugia, poznat po slikanoj i pocakljenoj glinenoj robi

MARKO *potvrdi*: Jest, jest. Među svim njezinim blagom, među devama, konjima, mazgama, magarcima, ja sam bio najnevrjedniji.

GIGA *mu je već navukla papuče i sluša šta pripovijeda*: A?

MARKO: Najviše je uživala kad bih je, nakon što me izula, gurnuo nogom, da je morala sjesti na zemlju.

GIGA *radoznalo*: Kako to?

MARKO: Ovako! *I gurne Gigu nogom sprijeda pod ramenom, da je skoro izgubila ravnotežu, na što se oboje nasmiju.*

GIGA *sa šaljivim prijekorom*: Ne može se baš reći da je to bilo osobito ljubazno s tvoje strane.

MARKO: Što je bilo surovije, to je baba više uživala. *Digne se i pruži Gigi ruku da je digne*: Dođi.

GIGA *prihvati njegovu ruku, digne se, pođe do mašine i siplje kavu u šolje*: Dobit ćeš kavu kakvu malo ko pije u Zagrebu.

MARKO *sjedne na fotelj kraj stola i upita*: Kakva je to mašina?

GIGA: Francuska. To su tata i mama donijeli kad su bili posljednji put u Parizu. *Pogleda ga toplo i nastavi*: Nekako u ono vrijeme kad smo se nas dvoje počeli sastajati. Posljednje proljeće prije rata. *Uzme jednu šolju i pruži mu je.*

MARKO *miješajući kavu*: Sjećam se. Kad su se vratili, išlo je teže sa našim sastajanjem.

GIGA *veselo*: Da, onda je došla ta mašina. *Digne poklopac sa doze*: Još malo šećera?

MARKO *odbije*: Dobro je.

GIGA: Pamtim dobro kako su ono isto večer kad su došli kuhali kavu u njoj. Pravili su takvu senzaciju iz mašine kao da su donijeli kući čitavu lokomotivu. *Pričajući ona pije polako kavu.* Ali mene je to sve malo zanimalo.

MARKO *pruži šolju da mu uspe još jednu kavu*: Još jednu.

GIGA *sipljući kavu*: Onaj dan živjela sam od druge senzacije. U meni je vrelo jače nego u onoj mašini.

MARKO *primajući šolju*: Zašto?

GIGA: Ti si bio sa mnom prije dolaska njihova voza u Botaničkom vrtu. Pet minuta prije pet sam otišla na stanicu, rekao si: - "Mala gospođice, ako ste s time sporazumni, ja ću vas oženiti."

MARKO *se povada za njenim sjećanjima*: Jest, jest. Ti si me na to upitala: - "A ako nisam?"

GIGA *življe*: A ti si rekao: - "Onda ću vas oteti".

MARKO *potpuno u igri*: I mislio sam vrlo ozbiljno na to.

GIGA: - "Radoznala sam kako ćete to izvesti" - odgovorila sam ti i pobjegla na stanicu. *Nastavlja sretna u akcentu*: Uvijek si bio tako zgodan! U onim našim dugim razgovorima, govorio si o svačemu: o sferičkim računima, o integralima, o astronomiji. Jedanput, sjećam se, cijelo bogo podne, tumačio si šta su to planetoidi. Ali ja sam od svega toga jedva upamtila da se prvi otkriveni planetoid zove Ceres, najsvjetliji zove se Vesta, a neki su daleko od sunca do 600 milijuna kilometara i moraju se mučiti osam godina dok se jedanput oko njega okrenu. *Malo zastane, a onda nadoda ponešto tužno i šaljivo u isti mah*: Po tome smo nas dvoje čekali jedno na drugo jednu punu planetsku godinu! *Iza kratke pauze nastavi*: Tako si govorio, govorio sve dok nije došao čas da se rastanemo, a kad smo se

rastajali, sjetio si se tekar onda da niti si ti moj korepetitor ni ja tvoja učenica, pa si prešao sa nešto malicije na zabavniji predmet. Vidi se da se ona raspricala o svim tim stvarima sve u namjeri da ga izvede iz posljednjih sumnja i da oživi u njemu ta raspoloženja, da ga uvede u ono što je tako dugo bilo prekinuto među njima.

MARKO se podavao. Večera, piće, uredna udobna kuća kao da su ga nešto smirili i rastresli, i kako je ona nastojala da ga zadrži na tome, to joj je i uspijevalo: jer on je uživao u tim sjećanjima kao kostobolnik u masaži koja mu umiruje boli. Odahnjivao je, prsa mu se širila, olakoćena. I otme se iz njih usklik: Eh, da! Ono je bilo vrlo lijepo!

GIGA se ganula i dolazilo joj da mu priđe i da ga zagrlji, ali bojala se da to opet ne izazove u njemu kojekakve komentare i paralele, pa se otimala i izvlačila iz vlastitog sentimenta kao iz tijesne košulje. I mjesto da uhvati njegov ton, nastavi ona svoj od prije, nešto malo prostodušan i nešto malo frivolan: Bit će opet lijepo, samo kad si ti tu.

MARKO nije odgovorio. Stavi praznu šolju na sto. Puši i šuti.

GIGA u strahu da se raspoloženje ne prevorne, dohvati njegovu šolju i upita: Hoćeš još jednu?

MARKO kao da nije vidio njene kretnje i čuo njenog pitanja, nadoveže na njenu prijašnju repliku: Bilo je lijepo i kad mene nije bilo tu!

GIGA obuzeta panikom na te riječi, otvori oči i usta, kao da će zavapiti u pomoć.

MARKO međutim nastavi: Tu su se držali žurovi, svirale Beethovenove simfonije na četiri ruke i bilo je radosti što planetoidske godine tako dugo traju.

GIGA sa strahom u glasu: Marko, nemoj opet početi!

MARKO uzbuđeno: Pa sama si mi maloprije govorila o tim produkcijama na četiri ruke. Kao da nije napisano dosta muzike za klavir za dvije ruke!

GIGA rezolutnije, kao da se brani: Ja sam ti rekla sve što sam radila dok te nije bilo ovdje. Slušao si mirno, večerao i nisi ništa prigovarao. Bilo ti je sve jasno, a sada te ponovno nešto muči.

MARKO se malo uznemiri: Ne znam da li još pamtiš, ali nekad sam ti rekao kako sam iza posljednjeg svoga ispita dobio svjedodžbu na kojoj je bilo napisano: - "Kadar da riješi svaki problem više matematike". - Pa dobro, sva ta viša matematika nije nego obična glupost. Šta ima čovjek od toga što može da riješi svaki problem više matematike, a ne zna da zaviri drugom čovjeku ni za desetinu milimetra ispod kože? Nekada sam mislio da mi je otvoren čitav svemir, a sada stojim tu i ne shvaćam ni ono što sam uvijek mislio da mi je najbliže i što najviše volim.

GIGA se digne, približi mi se: To nam i jest uvijek najmisterioznije i najnedokučljivije. Mislim baš zato, jer težimo da ono što najviše volimo bude do krajnjih granica ono isto što smo i mi sami. Ti bi, dragi, izgleda, bio najsretniji kad bi svaka moja kretnja bila refleks tvoje volje, i da svoju misao posudim iz tvoje glave. Ili kad bi ti, u svaki čas kad ti se prohtije ona se nasmiješi blagom ironijom, mogao dignuti, kao kakav poklopac, moj skalp i poput urara staviti ono nekakvo staklo na oko, pa promatrati funkcije moga mozga. Onda bih ja, dragi, bila aparat, a sav moj osjećajni život mehanizam.

MARKO nije prozreo njenu verbalističku taktiku kojom ga je neprestano nastojala skrenuti sa fiksne ideje za koju se zakvaćio, i nasjedao je njenim zabašurivanjima. Tako i sada prihvati, tobože u šali, ali stvarno milujuć tu ideju: Kamo sreće da je tako!

GIGA: Misliš, valjda, za kratko vrijeme, dok me razgledaš, raščlaniš, vidiš kako sve funkcionira, a onda da sam opet čovjek. Stavi mu ruku na glavu i reče neobično nježno: Ti si moje veliko ludo dijete, Marko!

MARKO: Moguće.

GIGA: Premda, vrlo lako i da je onako kako ti veliš - *pokuša ona da ga slijedi*, možda i nije ljubav ništa drugo nego nekakav obretnički fanatizam, nekakav Kolumbus ili Vasko da Gama - *ona izgovara ova imena sa nekim komičnim potcrtavanjem* što neprestano hoće da nešto pronade i otkrije.

MARKO *se nije dao zavesti lakoćom njenog tona, nego je naglo prekine*: Jest, jest! Znati, samo znati! Sve ove godine to je bila moja najveća muka. Znati! Sve se ostale patnje dadu izdržati i sve bih ih mogao još jednom doživjeti i predurati, ali samo da mi je: znati. I kad su me Rusi odveli u zarobljeništvo i duga, duga bolest, i Sibirija, i revolucija kojoj sam služio jer sam mislio da je najkraći put do rješenja, i borbe sa caristima i čehoslovačkim armijama: sve bi to bilo lako, samo da je bilo: znati. Prokleta ona zagonetka: ujutro, naveče, u noći, u svaki čas, i kad život nestaje i kad se vraća. Samo zato pobjegao sam iz zarobljeničkog logora. Pa nisu moje noge hitile jer su za mnom straže pucale, nego jer me je vukla naprijed želja da bilo kako doznam: šta ti radiš i kako živiš i koliko si još moja.

GIGA: Isto kao i ja.

MARKO *skoči kao da je uboden od stršljena*: I ti isto. To sam trebao znati! Baš to sam trebao znati. To sam i pitao neprestano: i vjete i zvijezde i onaj pustinjski pijesak što sam ga ure i ure prosipao iz šake u šaku kad bih sjedio na njemu, premoren i izmrcvaren od dugih putovanja po beskrajnostima u kojima nema staza ni puteva osim zvjerinjskih tragova. Radi toga saznanja služio sam nomadima i razbojnicima, radi njega sam se prodao onoj Mongolki i najmio se kod nje, odrekavši se slobode i svakog ljudskog dostojanstva. *On je nemirno, sad hitrije, sad polaganije, sad pođi, sad se ustavi, vrludao okolo kao pijan zvrk. Sve je bilo uzalud što je Giga pokušavala da ga oslobodi onoga što se u njegovim fantazijama mijesalo i komešalo, on se, eto, ponovo k njima vratio.*

GIGA *je sve to više gubila ravnotežu i teško snosila dojam njegova pričanja koje nije ništa određeno kazivalo, ali je davalo naslućivati sve strahote što ih je proživio. Tako da je njen strah od njegovih uvreda i sumnjičenja popuštao saučešću što ju je držalo zbog njegovih stradanja. Pa čim je on malo stao da odahne, upita ga začuđeno i plašljivo*: Kako si se to prodao?

MARKO *zareži*: Kako se već čovjek prodaje! Ona meni komad zlata, a ja njoj sebe. Čuvao sam joj blago, mijesio kruh, kuhao čaj, branio je od razbojnika, bio zadnji njen sluga i zadnje njeno živinče. A u kasnim noćima svirao sam joj u harmoniku, da bi se čitavo naselje skupilo oko nas, dok ne bi zaspala, a kad bi zaspala, gonio sam sa njenog oznojenog mongolskog lica komarce i uholaze. Divna služba za nekoga tko je kadar da riješi najteže probleme više matematike! *U taj čas on je stao kraj nje.*

GIGA *mu dohvati ruku i povuče ga k sebi*: Marko, sjedi tu, umiri se. *Dovuče ga k fotelju na kome sjedi. On se spusti na ručni naslon fotelja, zadihan, iznemogao. Ona prebaci svoje ruke preko njegovih koljena i nastavi*: Obećao si mi kod večere da se nećeš više vraćati na ono što je bilo, da ćeš kušati da zaboraviš. Jest, teško je bilo, strahovito, ali ipak sve je i prošlo.

MARKO *zagrabi opet*: Ali nije prošlo, ništa nije prošlo! Sve je ostalo točno onako kao što je bilo tamo. Tamo sam pisao pisma i kušao ih slati za tobom, otkidajući ljusku po ljusku od onog zlata za koje sam se prodao, dajući ga gonjačima deva, vođama karavana, kineskim lupežima, da ih dadu iz svoje ruke u ruke nekoga ko može doći do kakve pošte ili voza, ili kurira, ali nijedno nije došlo do tebe. A i da je došlo do tebe, bilo je sigurno da tvoj odgovor ne može doći k meni i da neću znati ono što sam trebao znati. A sada kad sam tu, kad, evo, sjedim s tobom na jednom stolcu *digne se, primi je žestoko za ruke, za ramena* i hvatam te za ruke, za ramena, vidim ti usta što govore, i glavu što misli, a ipak

ništa ne mogu doznati! Dan po dan proteklo je ovo osam godina, a meni nije ni jedan pred očima, meni je svaki crnji nego noć, jer ne znam, ne znam ni za jedan kako si s njime raspoložila, šta si sobom u taj dan radila.

GIGA *krikne očajno*: Ništa, dragi, samo tebe čekala.

MARKO *fanatično*: Ništa, pa kud ćeš nešto strašnije negoli je to ništa: puno svih mogućnosti, svih prevara, zasjeda i pakosti. Ništa: odgovara lupez za koga se zna da je ukrao, a nema dokaza; ništa: veli razbojnik koji nije na djelu uhvaćen; ništa: kriči preljubnica kojoj je tijelo puno tragova ljubavnikovih ruku, ali nema takvih daktiloskopa koji bi to mogli ispitati. Eto, tako je i tvoje ništa: obrana svih krivaca, zaštita svakog prestupka. *Klone na divan.*

GIGA *mu se približi i s beznadnim akcentom*: Kako moram izgledati strašna u tvojim očima! *Mala pauza, a onda u paroksizmu*: Ubij me onda! Ubij me!

MARKO *mučeći se*: Šta ja znam, šta ja znam! Da ubijem i da ti srce izvadim, šta bi koristilo? *Jače*: Onda bih ti zauvijek usta zatvorio, a u prsima ti našao, izmeljano u sukrvici, nijemo, okrutno ništa. *U klimaksu afekta*: A ja hoću nešto što se da vidjeti, uhvatiti, nešto ovako *digne se, pipka nervozno prstima naslon od fotelja* ili ovako *još nervoznije grabi prstima stol sa prstima, sa prstima pri tom je pružio ruku prema njoj i leti hitro palcem preko vrhova ostalih prstiju*, kao onaj mudri apostol Toma, koji je tekar onda vjerovao u uskrsnuće Krista kad je dotaknuo njegove rane. Bog je istina, pa ipak uskrsnuvši od mrtvih, nosio je svjedočanstvo svojih rana. Za svako čudo treba svjedočanstvo. A ti hoćeš da vjerujem u čudo za koje nemaš svjedoka ni dokaza.

GIGA *je postajala sve to neutješnija. Nije znala šta bi rekla ni počela. Premorena, iznervirana od pustih traženja i uvjeravanja, od mjerenja riječi i obzirljivih zaobilaženja, jedva je dahnula nešto kao neki odgovor*: Ali, dragi, ljubav nije nikakvo čudo; samo pravi čudesa.

MARKO *grub i trivijalan*: Pogotovo kad njom manipulira dobar iluzionista ili okretan šarlatan! Eto vidiš, kod večere ti je uspjelo da me na trenutak uvjeriš kako su tvoji odnosi sa svim onim ljudima koji su te salijetali bili samo kušnja koju si sjajno izdržala. Moram ti priznati da je upravo veličanstven taj tvoj trik.

GIGA *zaprepašteno*: Trik?

MARKO *upane u sarkastičan klimaks*: Da, sljeparija, švindl!

GIGA *skoči sva izvan sebe*: Šta je švindl? Šta je švindl?

MARKO *istom kretnjom*: Šta je švindl?

Nastane duga pauza koja je počela pogledima izazova i mržnje, a svršila time da su se oboje okrenuli jedno od drugoga i učinili nekoliko koraka na različite strane. Ona je pošla do tabernakla i naslonila se uza nj kao stup. On do prozora, naslonio čelo na staklo i, posut svjetlom uličnog fenjera, gleda u kišnu noć.

GIGA *se najзад makne, umornom kretnjom otvori tabernakl spustioši njegova srednja vratašca u horizontalan položaj i izvuče iz pretinca snop pisama. Zatim se polako okrene k njemu i reče mirno*: Marko. Dođi malo amo.

MARKO *se okrene lijenom kretnjom*.

GIGA *nešto glasnije*: Dođi, kad ti velim.

MARKO *se uputi sporim korakom, i kad je došao i stao do tabernakla, reče*: Čemu to?

GIGA *sa nešto oporosti i gorčine u glasu*: Da nastavimo švindl do kraja. Pokaže na stolac što je stajao s lijeve strane tabernakla: Sjedi. Kad je sjeo, ona pokaže na onaj snop pisama i nutrinu tabernakla, i reče još uvijek gorko: Molim, to su corpora delicti. Moju historiju znaš, a sad, evo, da ispitamo dokumente. *Stvarno, ali ne bez malko mekoće*: Ovo gore, cijeli ovaj fah, to je tvoja korespondencija sa fronte. Ali to te ne zanima. *Mekše*: Ili možda ipak? *Potraži u jednom pretincu malen snop pisama, izvukaoši ga reče stvarno*: Ovo su pisma onog kapetana koji me je u Galiciji uzeo u svoj automobil i izveo iz opasnosti.

MARKO *neakcentirano ironičan*: Veledušan čovjek!

GIGA: To nisam rekla, jer to nije bila nikakva veledušnost. Običan muški račun, ali taj mi se činio manje opasan od onog meteža soldateske i svakoga svijeta. Kupila sam onda onaj revolver *pokaže revolver što leži u jednom fahu tabernakla* i mislila sam: bude li nasrtljiv, branit ću se.

MARKO: I, naravno, on nije bio nasrtljiv. Nije ni pokušao - ništa?

GIGA: Ništa.

MARKO *zajedljivo*: Sublimno je ovo tvoje ništa. Sveopća tvoja poenta. Ništa. Nichts. Njichevo.

GIGA *kao da ne mari za ono što on govori, nastavi*: A da je i htio, ne bi mogao biti nasrtljiv.

MARKO *sarkastično*: Jer, si ti, naravno, imala revolver!

GIGA: Kapetan se u svakom pogledu ponio kavalirski. U Stanislavovu je skoro provocirao jednog štapskog potpukovnika jer se napadno za me interesirao. U vozu punom samih vojnika i oficira, usprkos svojoj prelomljenoj ruci, iskazao mi je stotinu usluga. Bri-
nuo se za svaku sitnicu -

MARKO *prekine je porugom*: I sve to ovako iz samaritanske ljubavi.

GIGA: Ja sam onda bila teški ranjenik, iako je moje tijelo bilo zdravo. *Pauza, koja se produžila i počinjala biti neugodna. Giga da olakša raspoloženje, započne u drugom tonu*: Zgodan je bio na stanici Šatoralja-Ujhelji, gdje smo se opskrbili tokajcem.

MARKO *usklikne*: Išao ti je u tek tokajac!

GIGA *malo zakasni s odgovorom, onda oprezno*: Bože moj, u tek, ne mogu baš reći da mi je išao u tek u onom raspoloženju u kome sam se nalazila, ali znam da me je okrijepio. Mogla sam barem zaspati kad sam ga se napila.

MARKO: A ja sam u onaj isti čas ležao u nekakvoj ruskoj baraki, sa groznicom od 40 stupnjeva; a slijeva i desna po jedan mrtvac. Tebi je bilo dobro! Ti si pila tokajsko vino sa austrijskim kapetanom i uživala karpatski pejzaž. Divno! Divno!

GIGA *klikne prijekorno*: Marko, ja sam onda bila puna jada, a oko mene pejzaž moje nesreće!

MARKO *neumoljivo i neutrudivo*: Što te nije smetalo, da zaludiš onog oficira koji ti poslije piše vatrena ljubavna pisma koja čuvaš jednako kao i moja.

GIGA *se uzbuđi i turi ona pisma k njemu*: Čitaj ih, čitaj ta vatrena pisma!

MARKO *jednim zamahom rasprši pisma po zemlji*: Ne treba da ih čitam. *I razmaše se žestoko*: Neću da ih čitam! *Još jače*: Neću da ih čitam! Do vraga već jedanput i ti i kapetan i vaše orgije u vozu sa tokajskim vinom. *Uzšeta se nemirno po sobi*.

GIGA *vikne očajno za njim*: Pila sam ja i prljavu vodu u Galiciji, a kad sam se vratila kući, legla sam u postelju od tifusa.

MARKO *surovo sarkastičan*: To sam čuo već. Kod večere si tri puta spomenula taj tifus. I kose su ti otpale od toga tifusa. Sjajan frizer taj tvoj tifus!

GIGA *potpuno iscrpljena*: S tobom se ne može govoriti, ti sve iskrivljuješ. Čovjek se boji za svaku riječ koju bi da kaže. Najbolje bi bilo da pođeš spavati.

MARKO: Ja ne mogu spavati. Ja se nisam napio tokajca.

GIGA *sjedne kraj tabernakla i šuti*.

MARKO *se još malo šetao, došao k njoj, zapita je mirnije*: Šta ima još da se vidi?

GIGA *je, izmrcvarena, pala u apatiju i reče teško*: Pogledaj sam, dragi. Ja više ne mogu.

MARKO: Ja nisam policijski činovnik, i ne njušim po tuđim hartijama.

GIGA *uzdahne jednako teško*: Ne, dragi, ti na žalost nisi policijski činovnik. Ti si moj muž.

MARKO: Šta znači to na žalost?

GIGA: Jer bih laglje podnijela da odgovaram zakonu za bilo kakav zločin za koji sam svjesna da sam ga učinila, nego tebi ovdje za nešto što si ti u sebi iskonstruirao, a ja ne mogu da priznam, jer nemam što da priznam. Čini mi se da bih u ovaj čas bila najsretnija kad bih na svakoj onoj stranici *pokaže na razbacana pisma* stajalo napisano kako sam bila nečija, ali, kad eto nisam. Ja ne mogu da kažem da jesam, kad nisam.

MARKO: Tako se brani svaka.

GIGA *mirno*: Moguće svaka, osim mene. To jest, ja se i ne branim. Mogla sam prešutjeti koješta, a mogla sam naći i načina da ti ne moram pokazati sadržine ovih pretinaca gdje doduše nema ni retka koji bi protiv mene svjedočio, ali ipak ima nešto u čemu jedna ljubomorna fantazija, kao što je tvoja, može loviti indicije i praviti kojekakve konkluzije, ima ono što se događa sa svakom mladom ženom, a ne samo sa onom kojoj je muž godinama odsutan i za koga se odavna ništa ne zna, a to je činjenica da je salijeću muškarci i kušaju da je predobiju. Ja sam i to mogla zatajiti. Mogla sam jednostavno uputiti Francisku da izvadi, dok mi dolje večeramo, iz tih pretinaca štošta što ti ne treba da vidiš. Ali ne, ja baš hoću da vidiš i znaš sve, ja hoću da se tvoja ljubomora zasiti i istroši na tvojoj nelogici i dođe do apsurdna.

MARKO *uvjeren*: Sve su moje konkluzije logične i opravdane. Svi ti ljudi oko tebe ne bi bili nikad tako uporni da im nisi dala povoda za to. Moja ljubomora nije produkt jedne aberacije, nego činjenicâ kojima sam našao tragova ovdje, gdje se tvoj život odvijao.

GIGA: Doduše: tragove mojih uzdisaja nisi mogao naći, jer su se rasplinuli. Ni mojih suza jer ih nisam, kao nekada stare Rimljanke, sakupljala u suzne bočice. A da sam ih sakupljala i ovdje ih sada iznijela preda te, ti bi, dragi, kako si sumnjičav i malovjeren, ustvrdio da sam u bočice usula vode ili bi rekao, nakon što bi se kemijskom analizom uvjerio da su to prave suze, da sam ih isplakala za nekim drugim. Bilo bi za te potpuno svejedno da i nisi našao svih tih, kako veliš, činjenica, da i ne znaš za sve te ljude što su se za me zanimali, ti bi jednako bio ljubomoran. Ti si bio ljubomoran od prvog onog časa kad me nisi više imao uza se, pa sve do sada dok se nisi vratio.

MARKO *jače*: Na što? Na koga?

GIGA *se osmjehne*: Na mogućnosti koje postoje i onda kad dvoje ljudi žive zajedno, a nekmo li kad su odijeljeni vremenom i prostorima. Ljubomora nije posljedica jednog fakta nego jedne dispozicije. Za ljubomor između dvoje ljudi ne treba da postoji onaj treći, nego mogućnost - a ta postoji uvijek u mislima onoga koji strepi za nekoga koga voli - da bi mogao stupiti u akciju bilo ko, ko bi mogao biti onaj treći. Ljubomor je, dragi, kao i ljubav. Tu ne treba trećeg. Dvoje je dosta.

MARKO: A šta je kad ipak stupi u akciju onaj treći?

GIGA: Onda nema više ljubomora. Onda je to bijes, srdžba, osveta, razočaranje, povrijeđena taština ili kako god hoćeš. Kad likvidira ljubav, likvidira i ljubomor.

MARKO: A ako stupi u akciju ne samo treći nego i peti i šesti i deseti?

GIGA *ostane zbunjena trenutak. Htjela je da reče nešto gorko, ali presjeti se. Najprije započe da traži odgovor:* Onda, onda... *Najednom se nasmije i završi ležerno:* Onda se veli:- "Harašo!" - uzme svoj šešir i ode svojim putem.

MARKO *se digno naglo:* To i jest najbolje. Dakle: harašo! *Pođe hitro k svojim čizmama, navuče ih, onda ka kovčezima, uzme ih i uputi se prema izlazu.*

GIGA *je gledala za njim; kad je došao pred vrata, poleti preda nj, primi ga za prsa i reče žestoko i odlučno:* Marko, ako odeš odavde, uzalud ćeš me više ovdje tražiti.

MARKO *mirno i kruto:* Draga moja, ovdje je ionako pretijesno. Da ostanem, bilo bi nas previše.

GIGA *ga još uvijek drži za prsa. Očajno ga povuče za onu rusku bluzu šta ima na sebi:* Znaš li šta govoriš? Znaš li šta govoriš?

MARKO *je gleda prezirno, držeći još uvijek kovčege u rukama:* Ja sam potpuno priseban.

GIGA *mu krikne u lice, sva izvan sebe:* A dokazi? Gdje su ti dokazi?

MARKO *se makne tijelom, odgurne je, spusti kovčege na zemlju i viče kao mahnit:* Svagdje gdje god pogledaš, šta god vidiš, u meni, u tebi, na onom divanu, u svim ovim čoškovima, na tipkama onog klavira. *Poleti k stolu, prevali šolje:* Na rubovima ovih šolja, na istrošenom štofu ovih fotelja *gurne jedan fotelj, u ovim pismima počinje da prevrće pretince razbacujući njinu sadržinu, u ovima, i u ovima, i u ovima -*

GIGA *je u prvi čas pomislila da je poludio. Sjetila se valjda njegova oca i prestravljenim pogledom gledala šta čini. Tako je njegov otac razbacivao knjige i predmete u dućanu onog antikvara, kad ga je napalo ludilo. Kad je Marko stao prevrtati i istresati posljednje pretince, poleti ona k telefonu. Drhtavim rukama pograbi slušalicu:* Halo, 82-17.

MARKO *prije nego je dorekla broj, uhvati je čvrsto za ruku, dršćući od uzrujanosti i zadihanosti:* Šta je? Koga zoveš?

GIGA *pokuša da se otrgne:* Pusti me!

MARKO: Koga zoveš? Hoću da znam koga zoveš!

GIGA: Mog advokata. Nek odmah dođe amo.

MARKO *joj istrgne slušalicu i stavi je na aparat, pa reče odlučno:* Ne treba tu sada nikoga. *Malo blaži u glasu:* Dosta smo nas dvoje. *Ostanu trenutak oči u oči, bez prijetnje, bez prkosa, na što on prvi napusti svoje držanje i uputi se k jednom fotelju i sjedne teško kao da je iznemogao, podboči laktove o koljena, nasloni lice o dlanove, gledajući nehajnim pogledom u onaj nered na podu. Giga je ostala nepomična kraj stola, zamišljena i iznurena, prema njemu leđima okrenuta. Iznenada opazi on na onom dijelu poda koji je bio osvjetljen svijetlom ispod abažura među masom listova i hartija, veliki kuvert što se prebacio preko jednog složenog komada hartije. Pogleda intenzivnije i nakon nekoliko sekunda prigne se i podiže jednim zahvatom prstiju i kuvert i hartiju. Pogleda još jednom kuvert koji je na donjoj strani bio zatvoren sa nekoliko krupnih pečata i reče okrenutoj Gigi:* Šta je ovo? Tu je jedno zapečaćeno pismo, adresirano na me.

GIGA *se naglo okrene, uzme kuvert iz ruke:* Da, to je za te. Kad je moj otac pravio oporuku, napisao je i ovo pismo. Nakon njegove smrti dao mi ga je javni bilježnik, saopćivši mi da

ti ga predam, ako se ikad vratiš, ovako zapečaćeno. Ako se ne vratiš, da pismo nečitano bacim u vatru. Evo ti ga. Pročitaj ga poslije kad budeš sam.

MARKO: Ti ne znaš što je u njemu?

GIGA: Pa vidiš da su bilježnikovi pečati netaknuti.

MARKO: Dobro je. *Turi kuvert u džep od hlača, a u drugoj mu je ruci još uvijek ona složena hartija koju Giga tek sada opazi.*

GIGA *radozvalo*: Kakva je to hartija?

MARKO *nehajno*: Ne znam. Digao sam je maloprije zajedno sa pismom. *Pruži joj je.*

GIGA *rastvori hartiju, ali jedva je bacila pogled u nju, odmah se lecnula, no ubrzo se i snašla, pa je počela opet prebirati, tobože kao da je nešto potpuno nevažno.*

MARKO *je opazio njenu zbunjenost i odmah je posumnjao da je to nešto što ona ne bi htjela da on vidi, pa upita: Šta je u toj hartiji?*

GIGA *se još više zbuni, ali se sili da prekrije to svoje stanje*: Ah, ništa. Nekakav službeni akt.

MARKO *postajući sve to više radoznao*: Naš?

GIGA: Da, ali nije ništa važno. *Onda kao da hoće da zabašuri, poče da govori hitro, i u falšnom akcentu, pokazujući na razbacane stvari na zemlji*: Tamo mora da je i naš vjenčani list. Samo to nije nikakav pravi vjenčani list nego nekakva službena potvrda, jer u Galiciji nismo dospjeli da dobijemo onaj pravi. *Dok govori, nervozno gužva malo-pomalo onu hartiju u šaci. Srećom našla sam jednog oficira što je bio prisutan kod našega vjenčanja, pa je on, zajedno sa tvojim buršom, svjedočio da smo se uzeli. To ti je vrlo interesantno. Ja ću ga već naći. I ona htjede da prođe mimo Marka, k razbacanim stvarima, da nađe, tobože, vjenčani list.*

MARKO *je opazio i shvatio njenu igru, uhvatio ju je u taj čas za ruku u kojoj je držala hartiju, i reče strogo*: Daj amo tu hartiju!

GIGA *u prvi mah pokuša da se otme*: Pusti me.

MARKO *je drži čvrsto za puls*: Daj amo to.

GIGA *se nije mogla istrgnuti i zajauka*: Sve ću ti reći, pusti me. *Pri tome je samo čvršće stiskala prste. On savije njenu ruku da je kriknula i počela da otvara šaku*: Boli me! Konačno raširi prste.

MARKO *uzevši hartiju*: Tako. Dakle: šta je to?

GIGA: Nemoj čitati! Poslije ću ti protumačiti.

MARKO *naglašujući*: Sad hoću da znam.

GIGA *nasrne na nj da mu otme hartiju*: Ne čitaj! Neću da čitaš! Marko! Neću da čitaš!

MARKO *se digne i odgurne je polako od sebe*.

GIGA *pođe za njim, sva razobličena od strave, opetujući neprestano*: Nemoj čitati. Nemoj danas čitati. Samo ne danas. *A kad je Marko počeo rastovarati zgužvanu hartiju, ona se ustavi udaljena dva-tri koraka od njega, čekajući užasnuta.*

MARKO *razgrne polako hartiju kao da pri tome uživa, pogleda bez žurbe u nju, i kako više gleda, tako se malim kretnjama glave i širenja očiju snebiva. Kad je dočitao, još uvijek gleda u ona slova pred sobom, nasmiješi se gorko-prezirno, klimne kratko glavom i reče mirno, bez akcenta*: Aaah tako je to! *Nakon male pauze nadoda*: Vrlo važno. *I uputi se k jednom fotelju*: Vrlo važno.

GIGA *se odmicala sve do u čošak iza divana, gledajući jednako prestrašeno u nj*.

MARKO *poravna onu hartiju na koljenu, diže je prema svjetlu i čita, izgovarajući samo na mahove neke izreke, skoro ravnodušnim, službenim tonom*: - "Uvjerenje. Uzevši u obzir okolnost da je profesor Marko Barić... otkuda se nije više javljao... usprkos sveopće, dugogodišnje

potrage... i po svjedočanstvima koja daju slutiti... na zahtjev njegove žene Margite... proglašuje se Marko Barić mrtvim." *Duga teška šutnja od nekoliko sekunda. Markova je ruka, sa hartijom u šaci, visila preko ručnog naslona fotelja, on je buljio preda se, a Giga je ukamenjena stajala u svom čošku, bez riječi, bez izraza. Najzad on, i ne gledajući u nju, reče mirno, bez ironije, strašno, kao da konstatira jednu činjenicu koja ga se ne tiče: Sad konačno znam šta je sa mnom. To je redovit službeni akt. Sa pečatom i potpisom. Ja sam mrtav.*

GIGA je obuzeta grozom. Podigla je k ustima zgrčene prste i ne miče se s mjesta.

MARKO poslije kratke pauze nastavi, malo jačim glasom, ali jednako bez uzbuđenja kao i prije: Taj akt ne smijem izgubiti. To je moj pasoš za ovaj svijet. Za svaki slučaj. Da me ne bi policija izagnala u onaj drugi iz koga sam upravo doputovao. Dok je ovo govorio, složio je onaj akt u četvoro i uosmoro, i turio ga u džep od hlača. Opet počeka trenutak onda proslijedi u istom tonu: Takvog turista davno nije bilo na ovoj staroj zemlji. Svakako bilo je već i vrijeme da se i to čudo dogodi. Da se jedan mrtvac malko prošeta po asfaltu koji je samo za žive rezerviran. Uživajući: Uistinu, vanredan je to osjećaj!

GIGA gleda u nj izgubljenim očima, i jedva dahne: Marko!

MARKO kao da nije ništa čuo, započe opet, samo ovaj put s nekom zanesenom zburadošću: A ipak veselim se što ću se noćas, umjesto da sam stisnut među mokrim i gnjilim stijenama svoga groba, protegnuti i razbaciti na toploj i čistoj postelji koju su mi priredile susretljive ruke moje žene. Bože moj, kako je ona na sve mislila! I na papuče i na pidžamu i na svjetlo nad glavom! Znala je ona vrlo dobro da mrtvaci leže u grobu bez komfora i da tamo još nije uvedena električna.

GIGA prijeđe nervoznim rukama kroz kose, privuče se uza zid i krikne: Marko!

MARKO se i ne gane na njen krik, samo produži svoj monolog: I uživam kako će leći uza me. Ljubit će me, grlit će me. Izdovoljit će se na mom mrtvom tijelu.

GIGA se ušetala gore-dolje na uskom prostoru iza divana, hvatala se očajno za glavu i neprestano govorila: To se ne da slušati! To se ne da izdržati! Poludjet ću!

MARKO okrene se polako k njoj: Ti si, izgleda, nešto nervozna? A i razumljivo je da si nervozna. Nije baš ugodno osjetiti na svom tijelu hladni mrtvački dodir, ni udisati poljupcima dah raspadanja. Ali to je samo iz početka.

GIGA ne može više da izdrži, pođe, zaobiđe divan i stane pred Marka: Molim te, prestani! Nemoj me mučiti, slušaj me!

MARKO pruži ruku prema njoj, hladno: Popipaj moju ruku kako je hladna. Kao daždevnjak.

GIGA ne dohvati njegove ruke, nego, kao da je i ne vidi, nastavi: Marko, poslušaj me. Ne muči me. Moraš znati kako je sve bilo. Ne možeš me suditi, ne smiješ me osuditi. Jest, dala sam te proglašiti mrtvim, ali nisam te zakopala, oživila sam te. Marko, čuješ li, oživila sam te. U zadnji čas. Bože moj, šta mi je, ja ne znam da mislim. Slušaj me. Rekla sam ti kako su me oni ljudi salijetali, kako su me nagovarali da se odrečem svoga samovanja, da živim svoj život. Govorili su mi da uzalud čekam na te. Da se ugledam na ovu, na onu, kojima se muževi nisu vratili, a one se već davno preudale. Čitav svijet mi je tako govorio, osim moga oca i moga srca. Marko, slušaj me, gledaj me. Istinu govorim, čistu istinu. Kad mi je umro otac, ostalo je oko mene sve prazno, samoća jedna strahovita, u kojoj se bojiš riječ reći, jer čuješ kako se ona opetuje odjekujući u praznim prostorijama, pa izgleda luda, besmislena. Užas je to, Marko, riječ na koju nitko ne reagira, koja nije nego pusti jedan zvuk što nikoga ne zanima, što nikome ništa ne znači. Onda sam odlučila poći za bilo koga od onih koji su me molili za to. Nikoga nisam voljela, ni k jednom

me nije srce vuklo, mjerila sam ih po njihovoj dobroti i prema tome sam se htjela odlučiti. A ipak, kad je došao čas odluke, kad je sve bilo priređeno, kad si i ti bio službeno proglašen da više ne živiš, onda sam odustala od svega. Rekla sam im: -"Gospodo, ne mogu!" - i nisam ih više primala. Da se nisi vratio, bila bih se zavukla ovdje među ova svoja četiri zida i pomalo starjela i nestajala. *Ona klekne kraj njega, primi ga za ruku i, gledajući ga u apatično, bezizrazno lice, viče: Jesi li razumio? Je li sada vjeruješ? Marko, Marko, ničija nisam, ni sada niti ikada prije nego tvoja. Govori, uzmi me, tvoja sam. Žestoko zaplače, milujući obrazom njegovu ruku, na njegovim koljenima.*

MARKO *se najzad makne, stavi joj svoju drugu ruku na glavu i reče mirno kao kakav liječnik: Nemoj plakati. Mi mrtvi ni za što nemamo tako malo smisla kao za suze živih. Pogleda na uru što nosi na ruci i reče: Sad će jedan sat. Vrijeme kad se mrtvi, što se skitaju po svijetu, vraćaju natrag u svoj konak. Onda je pomalo makne sa svojih koljena, i dignu se sa fotelja u koji upadne njena glava sva u trzajima od jecanja. On se sada protegne i reče skoro zadovoljno: Divna će biti ova noć u mekoj toploj postelji. To je nešto za moj kadaver! Pođe prema vratima braćne sobe otvori ih, okrene se, sablastan i blijed, ka Gigi i reče tiho. Laku noć. Izide, zatvorivši za sobom vrata, misteriozno polako, kao da zatvara jednu grobnicu.*

GIGA *klečeci dalje pred foteljem u koji je uronila glavu, gorko plače.*

Polako pada

ZAVJESA.

TREĆI ČIN

Divan je pretvoren u postelju sa jastucima i plahtama i jorganom Giga ne leži nego skupljena sjedi. Obuhvatila preko jorgana koljena na koja je naslonila čelo. Lampa na stolu gori, ne čuje se vani štropot kišnice, naokolo je nepomičan mir. Iza zatvorenih vrata kroz koja je Marko prije jedne ure izišao, također je mir. Tabernakl otvoren, na podu nema više razbacanih pisama ni hartija. Sa stola je uklonjeno sve što je iza večere bilo doneseno: i mašina za kavu i šolje i boce sa likerima. Markovi su kovčezi ostali, samo su uklonjeni uza zid. Harmonika je još na klaviru. Na stolu, na dohvatu Gigine ruke, jedna knjiga, otvorena, sa hrptom prema gore, kao da je maloprije bilo u njoj čitano.

Najednom se začuje iz bračne sobe kratak, jasan, ali ne jak poziv: - Giga! - Ona uspravi glavu, oprezna i iznenađena, ali ne odgovori, kao da čeka da se poziv ponovi i uistinu začuje se opet: - Giga! - Ovaj put jače, sa tonom u kome je nešto vedrine i usrdnosti. Ona hitro ugasi lampu, ali ne zaokrene kontakt, da ne pravi žamora, nego polako odvrne žarulju i ispruži se kao da spava. Jedino svijetlo u taj čas jest ono od fenjera sa ulice. Sad se polagano otvore vrata desno, a kako se god otvaraju, tako se pojačava svijetlo što upada iz one sobe i osvjetljava otraga Markovu figuru, koji se obzirno pojavi u kvadratu vrata.

MARKO *sa nešto jačim glasom, punim srdačnosti: Giga!*

GIGA *se trgne kao da se budi iz polusna i ne odgovori ništa.*

MARKO *približujući se onom kraju divana gdje je njena glava, upita živo: Spavaš li?*

GIGA *pospano: Drijemala sam, a možda sam već i spavala. Prihvati nešto hitrije: Zašto ti ne spavaš?*

MARKO *je uto zaokrenuo kontakt, ali se lampa nije upalila jer je žarulja bila odvrnuta: Ne gori. Žarulja je pregorjela.*

GIGA: *Ne, ne. Digne ruku k lampi gdje su im se ruke nehotice dotakle i nadoda: Odvrnula sam žarulju da ne čuješ kad kvrcne kontakt. Lampa se zapali.*

MARKO *prostodušno: Zašto da ne čujem?*

GIGA: *Da misliš da spavam.*

MARKO *vedar, pitom: Ja sam i mislio da spavaš.*

GIGA: *Koliko je sati? Ona je, podbočena laktom o uzglavlje, osvjetljena od lampe, podigla k njemu lice.*

MARKO *stojeći još uvijek gore kraj divana i gledajući u nju: Dva su prošla. Onda stavi ruku na njenu glavu i, milujući je, lagano spusti prste preko njenog lica, međutim govori sav uravnotežen, srdačan, topao, kao da nije ni najmanjeg sukoba bilo među njima: Ne znam pamtiš li još, ali onda u Galiciji kad su Rusi prekinuli našu prvu bračnu noć, onda je također bilo nešto oko dva sata.*

GIGA *je dohvatila njegove prste i ljubila ih i pritiskala uz lice: Kako da ne pamtim!*

MARKO *nastavlja, prijatno uzbuđen, svijetao u licu i očima: Kako je život apsurdan! Namješten kao kakav komad u teatru. Nijedan dramaturg ne bi mogao izmisliti onako efektan*

deus ex machina⁴ kako smo ga mi doživjeli, a onda smo se, u onom metežu, izgubili, da se opet poslije toliko godina nađemo i nastavimo prekinuti život. Da sve to nije bilo tako tragično, dala bi se iz toga motiva napisati: komedija. *Način kako je govorio, odaje da se u njemu, kroz ovo vrijeme što je bio u drugoj sobi, nešto promijenilo, nastalo neko izravnjanje, preokret neki, i on sada zaobilazi ono glavno što ga u taj čas zaokuplja. Svakako nema više u njegovu držanju i akcentu ni traga one sumnjičavosti i nepovjerljivosti što su ga prije mučile, a njegov usrdni ton nije nikakva taktika.*

GIGA nije prihvatila taj ton, ona je, uprkos što je on sada tako nastupio, neobično tužna. *Milovanje kojim je ona obdarila njegovu ruku imalo je u sebi radije prijekora nego nježnosti. I njen pogled kao da mu hoće reći: - "Vidiš, to nisi zaslužio, ali ja te ipak volim." - Nije skoro ni slušala što govori, pa ga i zapita, kad je svršio: Šta si radio tamo kad nisi spavao?*

MARKO počeka malko s odgovorom kao da premišlja. *Onda reče: Nisam mogao da zaspim. Počeka tren, pa nastavi prirodno, toplo, bez imalo emfaze, sa nešto humora: Gledao sam na onaj drugi jastuk kraj sebe što se bijelio u tmuni kao kakva lijepa sablast i mislio kako je besmisleno što tvoja glava ne leži na njemu. Nekoliko sam puta digao ruku da te potražim, ali ona se bojala da ne nađe nikoga, pa se svaki put opet vraćala natrag. Digne ruku s njene glave, zaobiđe divan i sjedne na nj kraj njenih nogu. Onda sam ponovno zapalio svjetlo i čitao.*

GIGA je sve to začuđeno slušala šta on govori. *Kao da ispituje šta se to s njim događa i šta namjerava. Ima i zabrinutosti u njenom pogledu. Prijelaz u njemu previše je nagao i bojala se da ne počne ponovno sa svojim uvredama i ekscesima. Nakon kratke pauze upita ga, više da zadrži nit govora nego što bi joj to bilo bogzna kako važno: Šta si čitao?*

MARKO ne odgovori na njeno pitanje, nego, sav u drugim mislima, zapita sa svoje strane: *Kad je umro tvoj otac?*

GIGA: *Bit će nešto preko dvije godine? Zašto pitaš?*

MARKO: *Dvije godine. Zamisli se, pa poslije malo, opetuje: Dvije godine. Onda nadoda tiše i jednostavno, kao da veli sam sebi: Dugo je što živiš tako sama.*

GIGA *žalosno*: *Meni je uistinu neobično dugo. S uzdahom: Strašno je to, biti bez ikoga!*

MARKO je međutim gledao u nju kao da nešto ispituje na njoj, pa reče: *Kad te ovako gledam, čini mi se da si ista onakva kao što si bila kad smo počeli ići zajedno. Godine su prošle preko tvoga lica, ne ostavivši nikakva traga. Zadržala si još uvijek ono nešto djevičansko što je bilo najljepše na tebi.*

GIGA se malo trgla na onu riječ "djevičansko" i s nepovjerenjem je tražila razloga ovim njegovim izjavama. *Kad je svršio repliku, nasmiješi se ona s umornim izrazom i zaklima malo glavom: Ne vjeruj, dragi, svojim očima.*

MARKO *usklikne radostan*: *A ipak je tako! Nesumnjivo da je tako! Što dalje u te gledam, sve mi je to jasnije i vidljivije. I samo se čudim kako je moguće da toga nisam vidio odmah čim sam te večeras ugledao. Bio sam slijep, uistinu sam bio slijep.*

GIGA *sa nešto jačim posmijehom*: *Ili si sada najedanput postao slijep.*

⁴ *deus ex machina* (lat.) - - bog iz stroja; kada u antičkom kazalištu pjesnik nije mogao riješiti zaplet u drami, spuštao je na pozornicu lik nekog boga koji bi razmrsio situaciju; neočekivana osoba ili događaj koji donose izlaz iz neke situacije

MARKO se privuče divanom malo bliže k njoj, uhvati je za lice i dva-tri puta ga kratko pomakne simo-tamo, promatrajući ga prema svjetlu; onda usklikne sa nešto emfaze: Sve kao nekada! Nježno: A oči jasne i prozirne i malo začuđene kao onda kad su slušale šta rade planetoidi u prostorima.

GIGA koju je boljelo lice od pritiska njegovih prstiju, otrgne se iz njih, i, primivši se rukom za lice, reče: Marko, najbolje bi bilo da počeš spavati. Kasno je, a i ja sam vrlo umorna.

MARKO se digne: Ja bih radije nešto pio. Malo vina.

GIGA se začudi, ali ipak reče: Znaš gdje je vino, pa uzmi.

MARKO: Znam. Pođe do tabernakla, otvori donja vratašca, uzme dvije čaše i karafu s vinom i stavi ih na stol. Natoči u obje čaše, pa reče: Znaš, sutra ujutro nećemo ići u bolnicu, nego popodne. Ujutro ćemo se izvesti na Mirogoj. Odnijet ćemo malo cvijeća na grob tvoga oca. Kad je to rekao, ispije čašu nadušak i pripali cigaretu.

GIGA je posmatrala svaku njegovu kretnju i čudila se njegovim riječima. Ali ipak reče, kao da joj je sve to potpuno shvatljivo: Tvoja je namisao vrlo nježna. Hvala ti za to!

MARKO usklikne velikodušno: Ne ideš li ti da posjetiš moga oca svako malo vremena? Natoči opet svoju čašu Hoćeš i ti malo? Uzme i pruži joj drugu čašu.

GIGA: Ne, ne, hvala. Ne pije mi se tako kasno.

MARKO: Da se kucnemo. U tvoje zdravlje.

GIGA primi čašu i pruži je prema njemu: Na tvoju sreću!

MARKO se kucne s njom: Na tvoju i moju! Ispije i nastavi prijašnji razgovor: Ja sam volio tvoga starog iako on nije bio oduševljen da mu postanem zetom.

GIGA: On je bio vrlo zabrinut za tvoj udes. Od samog početka stao se za te propitkivati kod svih biroa Crvenog krsta i nije prestajao da te traži sve do posljednjih dana svog života. Dan-dva prije nego je umro, rekao mi je kako bi najvolio da se nikad ne preudam ako se za te ne dozna.

MARKO zaleti se: Znam, znam - Ali odmah skrene kao da se presjetio: Kao da je slutio da ću se vratiti.

GIGA: Čvrsto je vjerovao u tvoj povratak, i dok je god on bio živ, ja nisam ni trenutka sumnjala u to. On te je podržavao u životu u mojim predodžbama, ustrajnije, upornije negoli sam ja to činila. Njegovim odlaskom kao da si se i ti još više od mene udaljio.

MARKO: Dvije godine, veliš, što je umro?

GIGA: Preko dvije.

MARKO kao da nešto u sebi promozgava i prekuhava, pa, kao da govori sam za se: Preko dvije godine. Dugo je to.

Pauza.

GIGA šuti. Osjetila je da se u njemu ponovno bude sumnje i gleda u nj nervoznim očima.

MARKO iza nekoliko trenutaka iziđe iz svoje uzbrinutosti: Ali to je prošlo. Sve je prošlo. Znaš, moći to reći i biti uvjeren da govoriš nešto što je uistinu tako, što nije ni želja, ni san, ni nada, nego stvarnost, neokrnjiva, nesuziva, široka stvarnost, onda mi dođe da poludim od veselja!

GIGA se samo čudi ovim njegovim izljevima i pokušava da ga slijedi: Nije ti bilo lako snaći se u njoj.

MARKO priđe k njoj otraga, iza divana i, ne mareći šta ona kaže, počne da je miluje po glavi i ramenima, a pri tom nastavlja s jačim akcentima: Imati te pod svojim rukama i osjećati da je ovo tvoja glava, tvoja ramena, da si tu preda mnogom nepromijenjena, onakva kakvu sam te nekad izgubio, uprkos ljudima, uprkos godinama, uistinu čovjeku dolazi da rastvori sve prozore i da se razviče od sreće! Ušeta se potpuno zanesen po sobi, ali ne daleko od nje, nego sve uz divan i okolo njega: Htio bih učiniti nešto tako bezumno, razmahati se, raspjevati, rasplesati - Poleti do klavira, zgrabi harmoniku, i zasniva i zapjeva raskalašenu rusku pjesmu, najzad i zapleše na ruski način, da mu je široka košulja frcala oko tijela.

GIGA se potpuno zabezegnula gledajući Marka u tom njegovu čudnom entuzijazmu. Izvukla se hitro iz jorgana, navukla papuče i prebacila preko sebe kućnu haljinu. Zatim pođe do jednog fotelja, sjedne na ručni naslon, promatrajući Marka najprije s nekom zabrinutošću kao da ispituje nije li poludio, ali onda kao da se privikla i uvjerila da je to samo pusta neka radost koja ga je obuzela, stane da prati zadovoljnim interesom njegovo groteskno skakanje i razmahivanje. Osmjehivala bi se katkad, a katkad i glasno nasmijala. I najzad reče s blagom ironijom: Harašo!

MARKO konačno odbaci harmoniku i pleše dalje čučnuoši, pjevajući, potcikujući, i izbacujući noge.

GIGA kliče, i ona nešto zanijeta: Harašo! Harašo!

MARKO se najednom ustavi, zaljulja se kao smantan gledajući u nju nekoliko sekunda, zatim poleti do kontakta i zapali luster. Istodobno klikne: Svijetla! Mnogo svijetla! Da te dobro vidim! Gleda u nju sav uznesen, nenadno skoči k njoj, digne je naglo na ruke, zavrti je hitro kao da je malo dijete, sve kličući: Imam te! Moja si! I sjeda na fotelj zadržavši je na koljenima: Moja si! Najzad uрони svoje lice u njena prsa.

GIGA je, razdragana, naslonila svoja usta na njegovo tjeme.

MARKO nato diže glavu, prisloni svoje lice uz njezino i, zadihan, govori: Mislit ćeš da sam lud. Ali nisam. Sretan sam.

GIGA ga pomiluje po licu: Samo budi sretan, dragi.

MARKO: A ti nisi?

GIGA tiho: I ja sam. Sretna sam.

MARKO joj zatvori usta poljupcem koji je strastan i jak da se čitavo njeno tijelo previlo preko njegove ruke.

GIGA kao da joj nedostaje daha, stavi mu ruke na čelo potiskujući natrag njegovu glavu. Kad je on digao svoja sa njenih usta, reče ona odahnuoši: Slomit ćeš me.

MARKO nad njenim ustima: Bojiš se?

GIGA tiho, skoro iznemoglo: Ne bojim se, dragi. Ali štedi me. Malo jače: Hoću da me imaš dulje nego jedan dan.

MARKO je pogleda kao da ga je tim riječima na nešto sjetila. Uspravi je na svojim koljenima i reče: Kao da si čitala ono pismo što mi je pisao tvoj otac. I on veli to isto.

GIGA začuđeno: Šta veli?

MARKO: Veli jednako kao što si i ti rekla maloprije: - "Nemoj nikad zaboraviti da ona nije tvoja samo za jedan dan nego i za sve ostale što dolaze".

GIGA: Rekla sam ti da uopće nisam znala da je ostavio ono pismo za te, sve dok mi ga javni bilježnik nije predao. On je onda bio mrtav. Uostalom, nije teško naslutiti šta ti je morao pisati.

MARKO: Šta misliš?

GIGA: Šta već može pisati otac mužu svoje kćeri! Preporuke, savjeti, molbe, sve u stilu onih riječi koje si maloprije citirao.

MARKO *zadovoljno zaljulja glavom*: Ne, ne, nikakvih preporuka, još manje savjeta. Zapravo ništa banalno i svakodnevno. Tvoj je otac bio čovjek koji je znao što je čovjek i što je život. One riječi što sam ti rekao, izgledaju, same po sebi, nešto obično i izrečeno tako, bez onoga što je pred njima napisano, zvuče kao fraza. Ali nisu fraza. Istina su.

GIGA *je s velikim interesom slušala što Marko govori, a on je govorio uvjereno i s važnim akcentom, pa upita*: A šta je napisao pred njima?

MARKO *se malko zamisli, oklijevajući s odgovorom. Onda počne tražiti riječi*: Vidiš, kako da ti kažem, on piše, jest, piše nešto što mi je potpuno otvorilo oči, što me je izliječilo. Jest, izliječilo. *On je primi za glavu, pritisne je k sebi, razmuca se u usklikima*: Sad vidim sve! I znam sve! I nisam više ljubomoran! Niti mi je išta stalo za one tvoje satelite što su se uzalud okretali oko tebe!

GIGA *nasmije se i reče*: No, hvala Bogu! *Nastavi ozbiljnije*: Samo nikako ne razumijem što li je moj otac mogao napisati što ti i ja ne bih bila mogla reći.

MARKO *se nasmije zadovoljno*: Eh, draga moja, to i jest ono. Da si mi samo dala ono njegovo pismo iz početka -

GIGA *čudeći se sve to više*: Pa što je to tako važno što stoji u njemu?

MARKO *s frivolnim akcentom*: Jedino šta je važno! *Približi usta do njenog uha i prišapne joj nekoliko riječi*.

GIGA *naglo pokrije laktom lice. Iza nekoliko sekundi digna se s njegovih koljena. Bez riječi, kao da je uvrijeđena, osramoćena, sa nešto ukrućenim izrazom u licu, pođe prema divanu i, prešavši rukom preko čela, posrne dva posljednja koraka i klone na divan. Tu uroni lice u dlanove, kao da propada u zemlju od stida, i zaplače tiho, skoro bezglasno*.

MARKO *ostane zabezeknut, gledajući za njom, nepomičan, sa izrazom u očima kao da žali što ju je možda uvrijedio. Rapidni ovaj prijelaz iz ležerno-frivolnog raspoloženja u ozbiljno i ženirano, dao je njegovu licu, sa posljednjim tragovima posmijeha, nešto groteskno-usiljeno. Opazioši da ona plače, digna se, uputi se k njoj*: No, znaš! *Kad je došao do nje, primi je za glavu da joj vidi lice, ali ona se otima. Tad je zapita*: Šta ti je? Zašto plačeš? *Nježnije*: Giga, to nema nikakva smisla. *Ona je dalje jecala, a on je primi za ruku. Dobročudno*: Kakve su to ludorije. Nisam ti ništa zlo rekao. Ni zlo mislio.

GIGA *se digna i istragne ruku iz njegove*: Radije da nisi ništa govorio. Stoputa radije.

MARKO: Zašto da ti ne rečem što stoji u onom pismu? Tvoj ga je otac pisao. On je znao što piše.

GIGA *jače*: Ali nije znao kome piše! Nije znao da ću ti ja tekar onda nešto vrijediti kad imaš u ruci nekakav dokument da sam onakva kakvu si me ostavio. Da ti je moje srce ostalo sačuvano i intaktno, bilo ti je svejedno. Kako je sve to jadno! *Hoda gore-dolje na drugoj strani sobe*: Kako je sve to jadno!

MARKO *je ostao kraj divana, još uvijek s osjećajem i izrazom krivca. Obzirno i plaho*: Sve je to pretjerano što govoriš!

GIGA: Najvoljela bih da sam negdje duboko ispod zemlje, tako me je stid od svega toga. Stid i za me i za te.

MARKO *potpuno predan*: Nisam, vjeruj mi, tako mislio.

GIGA *uzbudi se*: Ah, šta ne bi tako mislio. Odurno si mislio. Čitavo tvoje držanje, otkad si izašao iz one sobe, nije ništa nego izraz tvojih misli. Tvoje veselo, obijesno, frivolno raspoloženje. Tvoj insolentni smijeh, tvoje djetinjsko tepanje! Stao si svirati i pjevati i plesati kao, možda, oni tvoji Mongoli kad se vesele dobrom plijenu što im je nenadano dopao ruku. Osjećala sam to dobro i slutila sam da je nešto iza onog tvoga potcikivanja i poskakivanja. Oh, koliko si mi više vrijedio kad si me u svom ljubomoru vrijeđao i ponizivao, kad si me mučio sumnjama i brutalno i indiskretno ispitivao, kad si mi govorio da sam kao koja god po bordelima što se nalaze između Amura i Volge -

MARKO: Tvoja je logika smiješna i apsurdna! Najednom si postala osjetljiva na nešto što sam ionako morao sam otkriti i doznati.

GIGA *krikne*: Pa to i jest ono! Morao si još iz početka vjerovati meni, a ne onim suhim i prašnjavim buketima i telefonskim signalima. Ništa nisi želio znati što se je sve u meni prevrtalo kroz ove godine, ni kolike su bile moje muke ni kako sam ih izdržala, ni kako sam se otimala: samo jedna jedina misao živjela je u tebi: je li me ko imao ili nije.

MARKO *opravdavajući se*: To je prirodno svakome tko nekoga voli, to mi ne smiješ zamjeriti. To me je osam godina progonilo u mome progonstvu.

GIGA: Da, ali se pri tom nisi nijedanput upitao: bog zna je li ona kriva ako je neko stavio ruku na nju i uzeo je? Nije ti palo na pamet kako sve vreba na jednu mladu ženu kao na nezaštićenu divljač? Kako su svuda zasjede, himbe, kukavičluci, na svim našim stazama i kako u njih upadnemo i prevarene i zavedene iz neopreza, nesmotrenosti, iz slaboće, jer i mi smo kao i vi, i mi smo katkad neodgovorne baš jednako kao i vi. Zašto tražite od nas da budemo ono šta vi niste? Zašto vi možete da nas mjerite vagom vaših iskustava na miligrame, a nama mora biti dostatan naš instinkt? Zašto vi znate kakve su nošnje i običaji po bordelima između Amura i Volge, a mi ne smijemo dozvoliti da nas pomiluje jedna muška ruka kad smo već izgubile nadu da će nas doseći ona koju tako dugo čekamo? Tvoja je logika apsurdna i egoistična -

MARKO *uzbuđeno*: Meni u ovaj čas nije ni do kakvih socijalnih problema. To je nešto za moraliste, sociologe i ostale usrećitelje čovječanstva. Neka oni idu svi do đavla! Meni je sada do moje žene.

GIGA *upadne mu u riječ*: Hoćeš da rečeš do tijela tvoje žene. Glavno je da ti je ono sačuvano. Šta se inače s njom događalo, to je za te potpuno irelevantno. Oh, kako si slijep, kao krtica! Kao da živiš u zemlji, a ne na njoj gdje je svjetlost. Jer da vidiš, ne bi se oslanjao na krhko svjedočanstvo što ti ga je ostavio jedan lakovjerni otac koji je isto tako mogao biti prevaren kao i ti.

MARKO *još uvijek nepokolebljiv u stečenom uvjerenju*: On je tako precizno istaknuo sve momente tvoga života i tako jasno prikazao tvoj karakter, da se ne može sumnjati u ono što je napisao.

GIGA *se nasmiješi izazovno i frivolno*: Kako si smiješan, dragi! Za preciznost svoje džepne ure mogao ti je dati najveće garancije, ali kako u meni kucaju sekunde moje krvi, to nitko na svijetu ne može da vidi ni zna. Uostalom, ti si sam maloprije pitao koliko je vremena što je moj otac umro. I tako si osjetio da u tom razmaku vremena postoje kojekakve mogućnosti, da si to dva puta upitao. Dakle, što veliš za te dvije godine za koje nemaš pisanih informacija ni svjedodžbi ponašanja?

MARKO *se najednom uzbunio. Vidi se da ga je smelo njeno rezoniranje. Njegova se sumnja opet izolači iz svoje uspalosti. I, manuvši rukom, reče sav u nekoj dvoumici: Ah, koješta! Ti to samo tako govoriš!*

GIGA: Ali ti si tako vjerovao sve dok nisi pročitao ono pismo.

MARKO: Nisam vjerovao, samo sam se bojao.

GIGA *nešto mirnije*: Marko, kako bi bilo lijepo da se nisi bojao a da si vjerovao! Ljepše se ne može početi jedna nova sreća.

MARKO *počeka nekoliko sekunda, onda reče potpuno podatan*: Možda imaš pravo.

GIGA *ne može a da ne odgovori ironično*: To je samo polovica onoga šta hoćeš da kažeš. Ti zapravo misliš: - "Možda imaš pravo, a možda i nemaš". - *Ona je došla do njega i stavila mu ruku na rame*: Ali ostavimo sada to. *Blaže*: Pođi spavati. Ja više ne mogu.

MARKO *snimi njenu ruku sa svoga ramena, pomiluje njom svoj obraz, poljubi je u dlan i reče molećim glasom kao dijete*: Je li da nije ništa istina sa onim dvjema godinama?

GIGA *se nasmije, humorom*: Dvjema godinama i još nešto preko, molim! *Materinskim tonom*: Nije, nije. *Primi ga ispod ruke i povede ga lijevo, do pred vrata bračne sobe. Vodeći ga, govori*: Ništa nije istina. Ne misli više na to. Glavno je da se ispavaš. *Kad su došli i stali kraj vrata, pruži mu ruku i reče*: Laku noć.

MARKO *joj zadrži ruku i pogleda je u oči. Pa reče tiho*: Dođi.

GIGA *se ležerno otrgne i malko kapriciozno reče*: Ne, ne, ne. Laku noć.

MARKO *se okrene k njoj*: Molim te.

GIGA *tvrdoglavo, ali ne prkosno*: Ne, ne, danas ne.

MARKO *molećim glasom*: Zašto?

GIGA *prirodno*: Ne mogu. To sad ne bi značilo ništa.

MARKO *pođe korak za njom, primi je naglo za lakat, upornije*: Dođi, molim te.

GIGA *odlučno*: Pusti me.

MARKO *drži je uvijek za podlakticu i klikne uzbuđeno*: Oprosti mi!

GIGA: Sve ti je oprošteno, samo idi spavati.

MARKO *kao tvrdoglav dječak*: Odvedi me ti tamo.

GIGA *nasmije se*: Ni to. Pusti me.

MARKO *otпусти njenu ruku. Kapriciozno*: Ako me ne odvedeš, ne mičem se odavde.

GIGA *odrješitije*: Ja ću otići gore k Franciski i spavat ću kod nje. *Pođe k izlazu*.

MARKO *joj zakrči put*: Ne puštam te. Ostani. Dođi.

GIGA *se rasrdi*: Rekla sam ti: ne. I kod toga ostaje!

MARKO *je jednim pokretom pograbi i dignu u naručaj, pa klikne*: Pa vidjet ćemo. *Nosi je prema bračnoj sobi*.

GIGA *se otimlje i viče*: Pusti me! Odmah me pusti!

MARKO *je odnese unutra. Vidi se kako ju je bacio na postelju, onda hitro poleti k vratima, zatvori ih i zavrne ključ u njima*.

Iznutra se čuje kako GIGA viče: - Otvori! Pusti me van! Odmah me pusti van! - I Markov glas sa nerazumljivim riječima. Onda opet njeno: - Ja se ne dam! Ja se ne dam! - Najzad se nešto razbilo, valjda lampa, pa buka jednog prevrnutog stolca, i drugog, pad jednog čovjeka, a nato

škripa ključa. Vrata se otvore, Giga izleti sva usplahirena, u noćnoj košulji, sa poderanim rukavom.

GIGA *izletjevši iz sobe, bez daha:* Ja se ne dam! Živa se ne dam!

MARKO *je preteče i stane preda nju. Od uzbuđenja i srdžbe skoro iznakažen, izobličen. Držeći je za ruke reče:* Sad te ne puštam!

GIGA *bijesna:* Rekla sam ti: ne dam se!

MARKO: Ja sam ti muž, ja imam pravo na te.

GIGA *se nasmije s užasnim sarkazmom:* Pravo? Tko ima pravo na me? Gdje je taj čovjek koji to može reći? Nitko nema prava na me dok mu ga ja ne dam!

MARKO: Kako govoriš! Kao da je već netko imao to pravo!

GIGA *u sarkazmu:* Oh, da, bilo ih je više!

MARKO *trese je čitavu držeći je za ruke:* Šta? Šta?

GIGA *izazivna:* Šta se buniš? Čitavo veče čekaš samo na to priznanje.

MARKO: Je li tako? Je li tako?

GIGA: Pa da, zar još sumnjaš? *S fantastičnom nasladom mučenja:* Šta misliš da je Simeoni bježao iz svoje kuće dok sam ja bila u njoj? Je li moguće da si tako naivan pa možeš u to vjerovati?

MARKO *je odgurne:* Dakle sam dobro slutio -

GIGA: Pa naravno da si dobro slutio! To je već poznato kako vi muškarci imate za to izvrstan osjećaj. Zacijelo si pogodio da je i onaj advokat Mika moj ljubavnik. A ljekar koji se dovezao večeras sa mnom? A tekar ljekar! Još kao mala djevojčica ludovala sam za njim. Ljubila sam se s njim na jednim ferijama i kakve me je samo perverzitetete naučio.

MARKO *viče:* Lažeš! Lažeš!

GIGA: Zar nisi ti sam o meni tako mislio? Zašto ti najzad ne bih priznala istinu? Onaj Pero znaš onaj koji je još kao gimnazijalac dolazio k nama, s kojim si me sreo na ulici kad si me počeo gledati i na koga si poslije bio ljubomoran, on me je imao prvi. Čuješ li: prvi! A ti si mislio da ćeš ti noćas biti moj prvi! Dobro sam ti rekla kad sam ti rekla da si slijep, da si krtica. Idiot jedan, kako si se samo veselio! Zaspirao si u harmoniku, zapjevao i zaplesao, radujući se ne meni, svojoj ženi, tako dugo neviđenoj, nego fiziološkom jednom apsurdu zbog kojeg si osam godina strepio više nego za svoj život. *Ciničnom porugom:* Šta si se ukamenio? Šta sada ne govoriš? Šta ne zapališ još deset lustera da me bolje pregledaš? Zašto ne zaplešeš svoj ruski ples?

MARKO *je gleda obezumljen. Najednom, kao da mu se sve to učinilo jedna igra, jedno besmisleno pretjerivanje, udari u grohotan smijeh. Sjedne, smijući se, u fotelj, kličući i udarajući dlanovima po koljenima:* Izvrsno! Izvrsno! Nešto slično vidio sam negdje u teatru. Uistinu, ti si kolosalna glumica! *S nekim čudnim zadovoljstvom koje odaje da on sebi saspa protivno sugerira od onoga što ona tvrdi:* Da kad bih ti ja vjerovao! Kad to ne bi bila samo taktika! Zašto bi se, onda, baš meni otimala! *Žovijalno, široko:* Da, da, odgovori sad: zašto bi se baš meni otimala?

GIGA *kruta, iskreno brutalna:* Jer mi se gadiš!

MARKO *pogođen od te riječi i akcenta diže se, gledajući u nju, sav jedna užasna prijetnja. Polako se povlači k njoj, spreman da je zaskoči:* Da vidimo -

GIGA se odmiče sve do tabernakla, ne gubeći ga s vida, kao tigrica svog napadača, i hitrom kretanjem dohvati revolver iz jednog pretinca, uperi ga u nj i krikne: Ne približuj mi se!

MARKO ustavi se samo tren: Ah, šta, ne bojim se ja toga. Ja te hoću i imat ću te! S podivjelim licem i ispruženih ruku poleti prema njoj. Međutim plane revolver u njenoj ruci, a Marko se sruši udarioši u padu o fotelj koji ih je još dijelio.

GIGA ostane nekoliko trenutaka ukružena od užasa. Revolver joj se spusti niz tijelo na zemlju. Najzad se teškim koracima odvuče do telefona, najvećim naporom digne slušalicu, pa, dršćući sva na čitavom tijelu, reče muklo, isprekidano: 82-17. - Jest. - Doktore Mika. - Da, ja sam. - Ubila sam svoga muža. Zadnja joj se riječ prekine u grlu. Slušalica joj ispadne iz ruke. Onda se polako i teško ljulja kao da će se srušiti, međutim pada

ZAVJESA.

RJEČNIK

abažur (franc. *abat jour*) - sjenilo na svjetiljci
atavizam (lat.) - naslijeđe od predaka

batisten (franc.) - od batista, vrste finog platna
birmanski (njem.) - zavrbovan, prisilno mobiliziran
burš (njem.) - momak, časnički sluga, posilni

Ceres - prvi otkriveni planetoid (1801.)
ciharmonika (njem.) - harmonika na rastezanje
clavecin (franc.) - klavesen, stariji tip klavira
corpora delicti (lat.) - predmeti koji dokazuju zločin, dokazi

divan (tur.) - vrsta sofe bez naslona
doza (grč.) - kutija ili zdjelica za šećer, slatkiše, duhan i sl.

frivolan (lat.) - isprazan, ništavan; nepristojan, lakomislen

harašo (rus.) - dobro

infaman (lat.) - podao, gadan, nečastan
infermalan (lat.) - paklen, paklenski, užasan
insolentan (lat.) - bezobrazan, drzak, bahat, pretjeran

karafa (tal.) - trbušasta boca, staklenka
konfiteor (lat.) - "ispovijedam se", pokajnička molitva
konte (tal.) - grof

korepetitor (lat.) - učitelj koji s đacima ponavlja gradivo, pomaže u učenju
Kušević, Fran - blagajnik kraljevske blagajne i vrhovni auditor Krajine

majolika (tal.) - pečena i pocakljena glina, te predmeti od toga materijala
malicija (lat.) - zloba, pakost

Nichts (njem.) - ništa

njet (rus.) - ne
njičevo (rus.) - ništa

paroksizam (grč.) - vrhunac, kulminacija
planetoid (grč.) - asteroid, mali planet

sarkastično (grč.) - pakosno, podrugljivo, ironično

subliman (lat.) - visok, velik, uzvišen, veličanstven, plemenit, otmjen

tabernakl, tabernakul (lat.) - ormarić
tasa (tur.) - pladanj, poslužavnik

Vesta - najsvjetliji planetoid, između Marsa i Jupitera, otkriven 1807.

voilà (franc.) - evo, eto

zapreludirati (lat.) - zasvirati preludij, predigru glazbenog djela; prenes: prebirati po tipkama

ženiran (franc.), zbunjen, u neprilici; posramljen

žovijalno (franc.) - zabavno, veselo